

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

26. jaanuar 2023*

Eelotsusetaotlus – Füüsiliste isikute kaitse isikuandmete töötlemisel – Direktiiv (EL) 2016/680 – Artikli 4 lõike 1 punktid a–c – Isikuandmete töötlemise põhimõtted – Eesmärgi piirang – Võimalikult väheste andmete kogumine – Artikli 6 punkt a – Eri kategooriasse kuuluvate isikute isikuandmete selge eristamine – Artikkel 8 – Isikuandmete töötlemise seaduslikkus – Artikkel 10 – Ülevõtmine – Biomeetriliste andmete ja geneetiliste andmete töötlemine – Mõiste „liikmesriigi õigusega lubatud töötlemine“ – Mõiste „rangelt vajalik“ – Kaalutusõigus – Euroopa Liidu põhiõiguste harta – Artiklid 7, 8, 47, 48 ja 52 – Õigus tõhusale kohtulikule kaitsele – Süütuse presumptsioon – Piirang – Tahtlik kuritegu, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel – Isikud, kellele on esitatud kahtlustus – Fotografeerimine ja daktüloskopeerimine andmete registreerimiseks ning bioloogilise proovi võtmine DNA-profiili koostamiseks – Andmete sunniviisiline kogumine – Kogumise süstemaatilisus

Kohtuasjas C-205/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Spetsializiran nakazatelen sadi (kriminaalasjade erikohus, Bulgaaria) 31. märtsi 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 31. märtsil 2021, kriminaalasjas järgmise isiku suhtes

V. S.,

menetluses osales:

Ministerstvo na vatreshnite raboti, Glavna direktsia za borba s organiziranata prestapnost,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president E. Regan, kohtunikud D. Gratsias (ettekandja), M. Ilešič, I. Jarukaitis ja Z. Csehi,

kohtujurist: G. Pitruzzella,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

* Kohtumenetluse keel: bulgaaria.

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Bulgaaria valitsus, esindajad: M. Georgieva ja T. Mitova,
- Prantsuse valitsus, esindajad: R. Bénard, A.-L. Desjonquères, D. Dubois ja T. Stéhelin,
- Euroopa Komisjon, esindajad: H. Kranenborg, M. Wasmeier ja I. Zaloguin,

olles 30. juuni 2022. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab seda, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiivi (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK (ELT 2016, L 119, lk 89), artikli 4 lõike 1 punkte a ja c, artikli 6 punkti a ning artikleid 8 ja 10 ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikleid 3, 8, 48 ja 52.
- 2 Taotlus on esitatud kriminaalmenetluses, mis alustati V. Si suhtes, kes pärast kahtlustuse saamist keeldus võimaldamast politseil koguda tema biomeetrilisi ja geneetilisi andmeid nende registreerimise eesmärgil.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Isikuandmete kaitse üldmäärus

- 3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määruse (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT 2016, L 119, lk 1; edaspidi „isikuandmete kaitse üldmäärus“) põhjenduses 19 on märgitud:

„Füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel pädevate asutuste poolt süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise või nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise, sealhulgas avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest kaitsmise ja ennetamise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist käsitletakse eraldiseisvas [Euroopa L]iidu tasandi õigusaktis. Seetõttu ei tuleks käesolevat määrust kohaldada nimetatud eesmärkidel teostatavate isikuandmete töötlemise toimingute suhtes. [...]“.

4 Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 2 „Sisuline kohaldamisala“ lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Käesolevat määrust kohaldatakse isikuandmete täielikult või osaliselt automatiseeritud töötlemise suhtes ja isikuandmete automatiseerimata töötlemise suhtes, kui kõnealused isikuandmed kuuluvad andmete kogumisse või kui need kavatakse andmete kogumisse kanda.

2. Käesolevat määrust ei kohaldata, kui

a) isikuandmeid töödeldakse muu kui liidu õiguse kohaldamisalasse kuuluva tegevuse käigus;

[...]

d) isikuandmeid töötlevad pädevad asutused süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise või nende eest vastutusele võtmise ja kriminaalkaristuste täitmisele pööramise, sealhulgas avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest kaitsmise ja nende ennetamise eesmärgil.“

5 Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 9 „Isikuandmete eriliikide töötlemine“ lõigetes 1, 2 ja 4 on ette nähtud:

„1. Keelatud on töödelda isikuandmeid, millest ilmneb rassiline või etniline päritolu, poliitilised vaated, usulised või filosoofilised veendumused või ametiühingusse kuulumine, geneetilisi andmeid, füüsilise isiku kordumatuks tuvastamiseks kasutatavaid biomeetrilisi andmeid, terviseandmeid või andmeid füüsilise isiku seksuaalelu ja seksuaalse sättumuse kohta.

2. Lõiget 1 ei kohaldata, kui kehtib üks järgmistest asjaoludest:

a) andmesubjekt on andnud selgesõnalise nõusoleku nende isikuandmete töötlemiseks ühel või mitmel konkreetsel eesmärgil [...];

b) töötlemine on vajalik seoses vastutava töötleja või andmesubjekti tööõigusest ning sotsiaalkindlustuse ja sotsiaalkaitse valdkonna õigusest tulenevate kohustuste ja eriõigustega [...];

c) töötlemine on vajalik selleks, et kaitsta andmesubjekti või teise füüsilise isiku elulisi huve [...];

d) töödeldakse poliitilise, filosoofilise, religioosse või ametiühingulise suunitlusega sihtasutuse, ühenduse või muu mittetulundusühingu õiguspärase tegevuse raames, mille suhtes kohaldatakse vajalikke kaitsemeetmeid [...];

e) töödeldakse isikuandmeid, mille andmesubjekt on ilmselgelt avalikustanud;

f) töötlemine on vajalik õigusnõude koostamiseks, esitamiseks või kaitsmiseks või juhul, kui kohtud täidavad oma õigust mõistvat funktsiooni;

g) töötlemine on vajalik olulise avaliku huviga seotud põhjustel liidu või liikmesriigi õiguse alusel ning on proportsionaalne saavutatava eesmärgiga, austab isikuandmete kaitse õiguse olemust ja tagatud on sobivad ja konkreetsed meetmed andmesubjekti põhiõiguste ja huvide kaitseks;

- h) töötlemine on vajalik ennetava meditsiini või töömeditsiiniga seotud põhjustel, töötaja töövõime hindamiseks, meditsiinilise diagnoosi panemiseks, tervishoiuteenuste või sotsiaalhoolekande või ravi võimaldamiseks või tervishoiu- või sotsiaalhoolekandesüsteemi ja -teenuste korraldamiseks [...];
- i) töötlemine on vajalik rahvatervise valdkonna avalikes huvides, nagu kaitse suure piiriülese terviseohu korral või kõrgete kvaliteedi- ja ohutusnõuete tagamine tervishoiu ning ravimite või meditsiiniseadmete puhul, tuginedes liidu või liikmesriigi õigusele, millega nähakse ette sobivad ja konkreetset meetmed andmesubjekti õiguste ja vabaduste kaitseks, eelkõige ametisaladuse hoidmine;
- j) töötlemine on vajalik avalikes huvides toimuva arhiveerimise, teadus- või ajaloouringute või statistilisel eesmärgil [...].

[...]

4. Liikmesriigid võivad säilitada või kehtestada täiendavad tingimused, sealhulgas piirangud seoses geneetiliste, biomeetriliste või terviseandmete töötlemisega.“

Direktiiv 2016/680

6 Direktiivi 2016/680 põhjendustes 9–12, 14, 26, 27, 31 ja 37 on märgitud:

- „(9) [...] [Isikuandmete kaitse üldmäärus sätestab] üldised normid füüsiliste isikute kaitseks isikuandmete töötlemisel ning isikuandmete vaba liikumise tagamiseks liidus.
- (10) Lissaboni lepingu vastu võtnud valitsustevahelise konverentsi lõppaktile lisatud deklaratsioonis nr 21 (isikuandmete kaitse kohta kriminaalasjades tehtava õiguslaselise koostöö ja politseikoostöö valdkonnas) tunnistas konverents, et kriminaalasjades tehtava õiguslaselise koostöö ja politseikoostöö eripära tõttu võib tekkida vajadus [ELTL] artiklil 16 põhinevate erinormide järele seoses isikuandmete kaitse ja isikuandmete vaba liikumisega kõnealustes valdkondades.
- (11) Seetõttu on asjakohane reguleerida kõnealuseid valdkondi direktiiviga, mis sätestab erinormid, mis käsitlevad füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise, sealhulgas avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest kaitsmise ja nende ennetamise eesmärgil, võttes arvesse kõnealuste tegevuste eripära. [...]
- (12) Politsei või muude õiguskaitseasutuste tegevus, sealhulgas politsei toimingud juhul, kui eelnevalt pole teada, kas tegemist on süüteoga, keskenduvad peamiselt süütegude tõkestamisele, uurimisele, avastamisele või nende eest vastutusele võtmisele. [...] Liikmesriigid võivad anda pädevatele asutustele muid ülesandeid, mida ei täideta tingimata süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise, sealhulgas avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest kaitsmise ja nende ennetamise eesmärgil, ning nii kuulub neil muudel eesmärkidel toimuv isikuandmete töötlemine niivõrd, kuivõrd see on liidu õiguse kohaldamisalas, [isikuandmete kaitse üldmääruse] kohaldamisalasse.

[...]

- (14) Kuna käesolevat direktiivi ei tohiks kohaldada isikuandmete töötlemisele sellise tegevuse käigus, mis jääb liidu õiguse kohaldamisalast väljapoole, ei tohiks käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluva tegevusena käsitada riikliku julgeolekuga seotud tegevust, riikliku julgeoleku küsimustega tegelevate asutuste või üksuste tegevust ning isikuandmete töötlemist liikmesriikide poolt [EL] lepingu [...] V jaotise 2. peatüki kohaldamisalasse kuuluva tegevuse käigus.

[...]

- (26) [...] Isikuandmed peaksid olema töötlemise eesmärgi seisukohast piisavad ja asjakohased. Eelkõige tuleks tagada, et isikuandmeid ei koguta ülemääraselt ja neid ei säilitata kauem, kui nende töötlemise eesmärgil on vaja. Isikuandmeid tuleks töödelda üksnes juhul, kui nende töötlemise eesmärki ei ole mõistlikult võimalik saavutada muude vahendite abil. [...]
- (27) Süütegude tõkestamiseks, uurimiseks ja nende eest vastutusele võtmiseks peavad pädevad asutused konkreetsete süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise või nende eest vastutusele võtmise käigus kogutud isikuandmeid töötleva muuks otstarbeks, et saada teadmisi kuritegevuse kohta ja erinevaid avastatud süütegusid omavahel seostada.

[...]

- (31) Kriminaalasjades tehtava õiguslase koostöö ja politseikoostöö käigus isikuandmete töötlemise puhul on olemuslik, et töödeldakse eri kategooriatesse kuuluvate andmesubjektide isikuandmeid. Seetõttu, kui see on asjakohane, tuleks sellises ulatuses nagu võimalik selgelt eristada selliste andmesubjektide eri kategooriate isikuandmeid nagu kahtlusallused, süüteo süüdi mõistetud isikud, süüteo ohvrid ning muud isikud, nagu tunnistajad ja asjakohast teavet omavad isikud ning kahtlustatavate ja süüdimõistetute kontaktisikud ja kaasosalised. See ei tohiks takistada harta ja [Roomas 4. novembril 1950 alla kirjutatud] Euroopa inimõiguste [ja põhivabaduste kaitse] konventsiooniga tagatud ning Euroopa Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika kohaselt tõlgendatava süütuse presumptsiooni õiguse kohaldamist.

[...]

- (37) Isikuandmeid, mis on oma olemuselt põhiõiguste ja -vabaduste seisukohast eriti delikaatsed, väärivad erikaitset, sest nende töötlemise kontekst võib tekitada suurt ohtu põhiõigustele ja -vabadustele. [...]"

7 Direktiivi artikli 1 „Reguleerimise eesmärgid“ lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Käesolevas direktiivis sätestatakse õigusnormid, mis käsitlevad füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel pädevate asutuste poolt süütegude tõkestamiseks, uurimiseks, avastamiseks, nende eest vastutusele võtmiseks või kriminaalkaristuste täitmisele pööramiseks, sealhulgas avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest kaitsmiseks ja nende ennetamiseks.

2. Kooskõlas käesoleva direktiiviga liikmesriigid:

- a) kaitsevad füüsiliste isikute põhiõigusi ja -vabadusi, eriti nende õigust isikuandmete kaitsele, [...]

b) tagavad, et pädevate asutuste vahelist isikuandmete vahetamist liidus ei piirata ega keelata põhjustel, mis on seotud füüsiliste isikute kaitsega isikuandmete töötlemisel, kui selline isikuandmete vahetamine on nõutav liidu või liikmesriigi õigusega.“

8 Direktiivi artikli 2 „Kohaldamisala“ lõigetes 1 ja 3 on ette nähtud:

„1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse isikuandmete töötlemisele pädevate asutuste poolt artikli 1 lõikes 1 sätestatud eesmärkidel.

[...]

3. Käesolevat direktiivi ei kohaldata, kui

a) isikuandmeid töödeldakse sellise tegevuse käigus, mis ei kuulu liidu õiguse kohaldamisalasse;

[...]“.

9 Sama direktiivi artiklis 3 on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „isikuandmed“ – igasugune teave tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku („andmesubjekt“) kohta; tuvastatav füüsiline isik on isik, keda saab otseselt või kaudselt tuvastada, eelkõige sellise identifitseerimistunnuse põhjal nagu nimi, isikukood, asukohateave, võrguidentifikaator või selle füüsilise isiku ühe või mitme füüsilise, füsioloogilise, geneetilise, vaimse, majandusliku, kultuurilise või sotsiaalse tunnuse põhjal;

2) „isikuandmete töötlemine“ – isikuandmete või nende kogumitega tehtav automatiseeritud või automatiseerimata toiming või toimingute kogum, nagu kogumine, dokumenteerimine, korrastamine, struktureerimine, säilitamine, kohandamine ja muutmine, päringute tegemine, lugemine, kasutamine, edastamine, levitamise või muul moel kättesaadavaks tegemise teel avalikustamine, ühitamine või ühendamine, piiramine, kustutamine või hävitamine;

[...]

7) „pädev asutus“ –

a) avaliku sektori asutus, kes on pädev süütegusid tõkestama, uurima, avastama või nende eest vastutusele võtma või kriminaalkaristusi täitmisele pöörama, sealhulgas kaitsma avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest ja neid ohte ennetama, [...]

[...]

12) „geneetilised andmed“ – isikuandmed, mis on seotud asjaomase füüsilise isiku päritud või omandatud geneetiliste omadustega, mis annavad ainulaadset teavet kõnealuse füüsilise isiku füsioloogia ja tervise kohta ning mis tulenevad eelkõige asjaomase füüsilise isiku bioloogilise proovi analüüsist saadud isikuandmetest;

13) „biomeetrilised andmed“ – konkreetse tehnilise töötlemise abil saadavad isikuandmed füüsilise isiku füüsiliste, füsioloogiliste ja käitumuslike omaduste kohta, mis võimaldavad kõnealust füüsilist isikut kordumatult tuvastada või kinnitavad selle füüsilise isiku tuvastamist, näiteks näokujutis ja sõrmejälgede andmed;

[...]“.

10 Direktiivi 2016/680 artikli 4 „Isikuandmete töötlemise põhimõtted“ lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid näevad ette järgmist:

- a) isikuandmeid töödeldakse seaduslikult ja õiglaselt;
- b) isikuandmeid kogutakse täpselt ja selgelt kindlaksmääratud ning õiguspärastel eesmärkidel ning neid ei töödelda viisil, mis on nende eesmärkidega vastuolus;
- c) isikuandmed on piisavad ja asjakohased ega ole liiased nende töötlemise eesmärkide suhtes;

[...]“.

11 Direktiivi artiklis 6 „Andmesubjektide eri kategooriate eristamine“ on ette nähtud:

„Liikmesriigid näevad ette, et asjakohasel juhul võimaluste piires eristab vastutav töötleja isikuandmeid selgelt andmesubjektide eri kategooriate kaupa, nimelt:

- a) isikud, kelle puhul on tõsine alus arvata, et nad on toime pannud või panevad varsti toime süüteo;
- b) isikud, kes on süüteos süüdi mõistetud;
- c) süüteoohvrid ja isikud, kelle puhul teatavad asjaolud annavad alust arvata, et nad võivad olla süüteo ohvrid, ning
- d) süüteoga seotud muud isikud, näiteks isikud, keda süüteo uurimise või sellele järgneva kriminaalmenetluse käigus võidakse kutsuda tunnistusi andma, isikud, kellelt võib saada teavet süüteo kohta, ning punktides a ja b osutatud isikute kontaktisikud ja kaasosalised.“

12 Direktiivi artiklis 8 „Isikuandmete töötlemise seaduslikkus“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid näevad ette, et isikuandmete töötlemine on seaduslik ainult sel juhul ja niivõrd, kui see on vajalik pädeva asutuse poolt artikli 1 lõikes 1 sätestatud eesmärkide kohase ülesande täitmiseks ning see põhineb liidu või liikmesriigi õigusel.

2. Käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluvat isikuandmete töötlemist reguleerivas liikmesriigi õiguses täpsustatakse vähemalt isikuandmete töötlemise üldised eesmärgid, töödeldavad isikuandmed ja nende töötlemise konkreetsed eesmärgid.“

- 13 Sama direktiivi artikli 9 „Isikuandmete töötlemise eritingimused“ lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Artikli 1 lõikes 1 sätestatud eesmärkidel pädevate asutuste poolt kogutavaid isikuandmeid ei tohi töödelda muudel kui artikli 1 lõikes 1 sätestatud eesmärkidel, välja arvatud juhul, kui selline töötlemine on lubatud liidu või liikmesriigi õigusega. Kui isikuandmeid töödeldakse sellistel muudel eesmärkidel, kohaldatakse [isikuandmete kaitse üldmäärust], välja arvatud juhul, kui isikuandmeid töödeldakse tegevuse käigus, mis ei kuulu liidu õiguse kohaldamisalasse.

2. Kui liikmesriigi õigusega on pädevatele asutustele antud muud ülesanded kui need, mida täidetakse artikli 1 lõikes 1 sätestatud eesmärkidel, kohaldatakse sellistel eesmärkidel isikuandmete töötlemisele [isikuandmete kaitse üldmäärust], välja arvatud juhul, kui isikuandmeid töödeldakse tegevuse käigus, mis ei kuulu liidu õiguse kohaldamisalasse.“

- 14 Direktiivi 2016/680 artiklis 10 on ette nähtud:

„Selliste isikuandmete töötlemine, millest ilmneb rassiline või etniline päritolu, poliitilised vaated, usulised või filosoofilised veendumused või ametiühingusse kuulumine, ning geneetiliste andmete, füüsilise isiku kordumatuks tuvastamiseks kasutatavate biomeetriliste andmete, tervist või seksuaalelu või seksuaalset sätumust käsitlevate andmete töötlemine on lubatud üksnes siis, kui see on rangelt vajalik, sellele kohaldatakse andmesubjekti õiguste ja vabaduste kaitsmiseks asjakohaseid kaitsemeetmeid ning üksnes järgmistel juhtudel:

- a) see on lubatud liidu või liikmesriigi õigusega;
- b) et kaitsta andmesubjekti või teise füüsilise isiku elulisi huve või
- c) selliselt töödeldakse isikuandmeid, mille andmesubjekt on ilmselgelt avalikustanud.“

- 15 Direktiivi artikli 52 „Õigus esitada järelevalveasutusele kaebus“ lõikes 1 on sätestatud:

„Ilma et see piiraks teiste halduslike kaitsevahendite või õiguskaitsevahendite kohaldamist, näevad liikmesriigid ette, et andmesubjektil on õigus esitada kaebus ühele järelevalveasutusele, kui andmesubjekt on seisukohal, et teda puudutavate isikuandmete töötlemine rikub käesoleva direktiivi kohaselt vastu võetud sätteid.“

- 16 Sama direktiivi artikli 53 „Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile järelevalveasutuse vastu“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Ilma et see piiraks muude halduslike kaitsevahendite või kohtuväliste heastamisvahendite kohaldamist, näevad liikmesriigid ette, et füüsilisel ja juriidilisel isikul on õigus kasutada tõhusat õiguskaitsevahendit järelevalveasutuse õiguslikult siduva otsuse vastu, mis teda puudutab.“

- 17 Direktiivi artiklis 54 „Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile vastutava töötleja või volitatud töötleja vastu“ on sätestatud:

„Ilma et see piiraks kättesaadavate halduslike kaitsevahendite või kohtuväliste heastamisvahendite kasutamist, sealhulgas artikli 52 kohast õigust esitada kaebus järelevalveasutusele, näevad liikmesriigid ette, et andmesubjektil, kes leiab, et käesoleva direktiivi sätteid rikkuva isikuandmete töötlemise tulemusena on rikutud kõnealustest sätetest talle tulenevaid õigusi, on õigus kasutada tõhusat õiguskaitsevahendit.“

- 18 Direktiivi 2016/680 artikli 63 „Ülevõtmine“ lõigetes 1 ja 4 on sätestatud:

„1. Liikmesriigid võtavad vastu ja avaldavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 6. mail 2018. [...]

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nende ametlikul avaldamisel nendesse või nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

[...]

4. Liikmesriigid edastavad [Euroopa K]omisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas vastuvõetud põhiliste siseriiklike õigusnormide teksti.“

Bulgaaria õigus

NK

- 19 Karistusseadustiku (Nakazatelen kodeks) põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni (edaspidi „NK“) artikli 11 lõike 2 kohaselt on süüteod tahtlikud, kui teo toimepanija on teadlik oma teo laadist või kui ta soovis süüteo tulemuse saabumist või pidas seda võimalikuks. Enamik NKs ette nähtud süütegusid on tahtlikud.
- 20 NK artikli 255 kohaselt karistatakse „isikut, kes paneb seoses maksuvõlgade kindlaksmääramise ja tasumisega toime pettuse suures ulatuses“, seaduses sõnaselgelt sätestatud viisil ühe- kuni kuueaastase vangistusega ning 2000 Bulgaaria leevi (ligikaudu 1000 eurot) suuruse rahalise karistusega.
- 21 Vastavalt NK artikli 321 lõigetele 2 ja 3 koostoimes artikli 94 punktiga 20 karistatakse isikut, kes osaleb kuritegelikus ühenduses, mis on loodud rikastumise eesmärgil selliste süütegude toimepanemiseks, mille eest ettenähtud „vangistuse“ ülemmäär on vähemalt kolm aastat, kolme- kuni kümneaastase „vangistusega“. Samuti on NKs täpsustatud, et selline kuritegu on tahtlik ning seda menetletakse üldnormide kohaselt.

NPK

- 22 Kriminaalmenetluse seadustiku (Nakazateleno-protsesualen kodeks) põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni (edaspidi „NPK“) artikli 46 lõikes 1 ja artiklis 80 on ette nähtud, et kuritegude suhtes alustatakse menetlust kas prokuröri algatusel, kes esitab süüdistuse, või tsiviilhageja avalduse alusel. Peaaegu kõiki NKs ette nähtud kuritegusid menetletakse prokuröri algatusel.
- 23 NPK artikli 219 lõikes 1 on sätestatud, et „[k]ui on piisavalt tõendeid selle kohta, et konkreetne isik on süüdi sellise kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel“, esitatakse sellele isikule kahtlustus ja teda teavitatakse sellest. Tema suhtes võidakse kohaldada mitmesuguseid menetluslikke sunnimeetmeid, kuid samas võib ta end kaitsta, andes selgitusi või esitades tõendeid.

ZZLD

- 24 Isikuandmete kaitse seaduse (zakon za zashtita na lichnite danni) (*DV* nr 1, 4.1.2002, edaspidi „ZZLD“) artikli 51 kohaselt on geneetiliste andmete ja biomeetriliste andmete töötlemine füüsilise isiku kordumatuks tuvastamiseks lubatud üksnes absoluutse vajaduse korral, kui andmesubjekti õigused ja vabadused on nõuetekohaselt tagatud ja kui see on liidu või Bulgaaria õiguses ette nähtud. Kui sellist töötlemist ei ole liidu ega Bulgaaria õiguses ette nähtud, peab loa andmiseks tegemist olema elutähtsate huvidega või peab andmesubjekt olema andmed avalikustanud.

ZMVR

- 25 Siseministeeriumi seaduse (zakon sa Ministerstvo na vatreshnite raboti) (*DV* nr 53, 27.6.2014; edaspidi „ZMVR“) artikli 6 kohaselt tegeleb siseminister teatud põhitegevustega, sh operatiivseire ja järelevalvetegevuse, süütegude uurimise ja jälitustegevusega.
- 26 ZMVR artikli 18 lõike 1 kohaselt seisneb jälitustegevus teabe kogumises, töötlemises, klassifitseerimises, säilitamises ja kasutamises. Selle seaduse artikli 20 lõike 1 kohaselt põhineb jälitustegevus teabel, mis on reprodutseeritud või reprodutseeritakse andmekandjatel, mille on välja töötanud siseministeeriumi asutused.
- 27 ZMVR artikli 25 lõige 1 annab siseministrile pädevuse töödelda oma tegevuse jaoks isikuandmeid. ZMVR artiklit 6 arvestades järeldub sellest, et siseminister töötleb isikuandmeid oma põhitegevuse – st operatiivseire, järelevalve ja süütegude uurimise huvides.
- 28 ZMVR artikli 25 lõikes 3 on ette nähtud, et isikuandmeid töödeldakse selle seaduse alusel vastavalt isikuandmete kaitse üldmäärusele ja ZZLD-le.
- 29 ZMVR artikli 25 *bis* lõike 1 kohaselt on geneetilisi andmeid ja biomeetrilisi andmeid sisaldavate isikuandmete töötlemine füüsilise isiku kordumatuks tuvastamiseks lubatud üksnes isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 9 või ZZLD artiklis 51 ette nähtud tingimustel.
- 30 Lisaks nähtub ZMVR artiklist 27, et selle seaduse artikli 68 alusel politseis registreeritud andmeid kasutatakse üksnes riigi julgeoleku kaitsmiseks, kuritegevuse vastu võitlemiseks ja avaliku korra tagamiseks.
- 31 ZMVR artikkel 68 on sõnastatud järgmiselt:
- „1. Politseiasutused registreerivad politseis isikud, kellele on esitatud kahtlustus sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel. [...]
 2. Politseis registreerimine kujutab endast lõikes 1 osutatud isikute isikuandmete töötlemise kategooriat, mis toimub käesolevas seaduses sätestatud tingimustel.
 3. Politseis registreerimiseks politseiasutused:
 - 1) koguvad Bulgaaria isikut tõendavate dokumentide seaduse (zakon za balgarskite lichni dokumenti) artiklis 18 nimetatud isikuandmeid;
 - 2) daktüloskopeerivad isikud ja teevad isikutest fotod;
 - 3) võtavad proovid isikute DNA-profiili koostamiseks.

4. Lõike 3 punktis 1 osutatud toimingute tegemiseks ei ole isiku nõusolek nõutav.
5. Isikud on kohustatud tegema koostööd, nad ei tohi takistada ega segada politseil lõikes 3 osutatud toimingute tegemist. Isiku keeldumise korral tehakse lõike 3 punktides 2 ja 3 osutatud toimingud sundi kasutades selle pädeva esimese astme kohtu loal, kelle alluvusse kuulub kuritegu, mille suhtes on prokurör omal algatusel kriminaalmenetlust alustanud ja millega seoses on isikule kahtlustus esitatud.
- [...]“.

NRISPR

- 32 ZMVR artikli 68 lõike 7 alusel vastu võetud määruse, mis reguleerib politseis registreerimise ja registreeringu tühistamise korda (naredba za reda za izvarshvane i snemane na politseyska registratsia) (DV nr 90, 31.10.2014), põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis (edaspidi „NRISPR“) on täpsustatud selles artiklis ette nähtud politseis registreerimise kord.
- 33 NRISPR artikli 2 kohaselt on politseis registreerimise eesmärgid riigi julgeoleku kaitsmine, kuritegevuse vastu võitlemine ja avaliku korra tagamine.
- 34 Vastavalt NRISPR artikli 11 lõikele 2 antakse politseis registreeritavale isikule täitmiseks avaldus, milles ta võib väljendada oma nõusolekut või selle puudumist fotografeerimise, daktüloskopeerimise ja DNA-proovi võtmise suhtes. NRISPR artikli 11 lõike 4 kohaselt esitab politsei pädevale kohtule taotluse, et saada luba meetmete sunniviisiliseks täideviimiseks, kui isik ei anna oma nõusolekut.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 35 Bulgaaria asutused alustasid NK artikli 255 alusel kahe äriühingu suhtes kriminaalmenetlust maksuvõlgade kindlaksmääramise ja tasumisega seotud pettuse tõttu.
- 36 1. märtsil 2021 NPK artikli 219 alusel tehtud määrusega, mis tehti V. Sile teatavaks 15. märtsil 2021, esitati talle kahtlustus. Teda kahtlustati NK artikli 321 lõike 3 punkti 2 alusel koostoimes sama artikli lõikega 2 selles, et ta koos kolme teise isikuga osales kuritegelikus ühenduses, mis oli loodud rikastumise eesmärgil Bulgaaria territooriumil selliste süütegude kooskõlastatult toimepanemiseks, mida on nimetatud NK artiklis 255.
- 37 Pärast kahtlustuse esitamise määruse teatavaks tegemist paluti V. Sil teha koostööd politseis registreerimiseks. Ta täitis avalduse vormi, milles märkis, et teda on teavitatud sellest, et on olemas õiguslik alus, mis võimaldab registreerimist, ja ta ei nõustu oma daktüloskoopiliste ja fotograafiliste andmete kogumisega nende registreerimiseks ega proovi võtmisega tema DNA-profiili koostamiseks. Politsei jättis andmed kogumata ja pöördus eelotsusetaotluse esitanud kohtu poole.
- 38 Taotluses, mille politsei esitas eelotsusetaotluse esitanud kohtule, on märgitud, et on piisavalt tõendeid nende isikute süü kohta, keda asjaomases kriminaalmenetluses kahtlustatakse, sh V. Si süü kohta. Selles on täpsustatud, et V. Sile on ametlikult esitatud kahtlustus selle kuriteo toimepanemises, mida on nimetatud NK artikli 321 lõike 3 punktis 2 koostoimes sama artikli lõikega 2, ning et ta ei nõustunud oma daktüloskoopiliste ja fotograafiliste andmete kogumisega

nende registreerimiseks ega proovi võtmisega tema DNA-profiili koostamiseks, ning on viidatud nende andmete kogumise õiguslikule alusele. Lõpuks paluti selles taotluses eelotsusetaotluse esitanud kohtul anda luba nende andmete sunniviisiliseks kogumiseks. Taotlusele lisati üksnes koopia V. Sile kahtlustuse esitamise määrusest ja avaldusest, millega ta keeldus andmast nõusolekut politseis registreerimisele.

- 39 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on kahtlusi, kas liidu õigusega on kooskõlas Bulgaaria seaduste ja halduse üldaktide sätted, mis on kohaldatavad politseis registreerimisele.
- 40 Esimesena märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et ZMVR artikli 25 lõige 3 ja artikkel 25 *bis* viitavad isikuandmete kaitse üldmäärusele, mitte direktiivile 2016/680. Ta tõdeb aga, et kui vastavalt määruse artikli 2 lõike 2 punktidele ei kohaldata seda määrust, kui isikuandmeid töötlevad pädevad asutused süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise või nende eest vastutusele võtmise eesmärgil, reguleerib niisugust töötlemist direktiivi artikli 1 lõige 1. Samuti märgib ta, et määruse artikkel 9 keelab sõnaselgelt geneetiliste ja biomeetriliste andmete töötlemise ning et kuritegevuse vastu võitlemine ei kuulu sellest keelust tehtavate erandite hulka, mis on kõnealuse artikli lõikes 2 ette nähtud. Lõpuks lisab ta, et ainuüksi ZZLD artikkel 51 ei saa olla biomeetriliste ja geneetiliste andmete töötlemise lubatavuse aluseks, kuna see lubatavus peab olema ette nähtud liidu või liikmesriigi õiguses.
- 41 Neid asjaolusid arvestades kaalub eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas on võimalik asuda seisukohale, et hoolimata isikuandmete kaitse üldmääruse artiklist 9 on geneetiliste ja biomeetriliste andmete töötlemine kriminaalmenetluse huvides liikmesriigi õiguses lubatud, arvestades asjaolu, et see on direktiivi 2016/680 artikli 10 kohaselt selgelt lubatud, isegi kui direktiivi ei ole ZMVRi kohaldatavates sätetes mainitud.
- 42 Teisena tekib eelotsusetaotluse esitanud kohtul juhul, kui tuleb asuda seisukohale, et direktiivi 2016/680 artikkel 10 on riigisisesse õigusse nõuetekohaselt üle võetud või on selles õiguses biomeetriliste ja geneetiliste andmete töötlemiseks olemas kehtiv õiguslik alus, küsimus, kas direktiivi artikli 10 punktis a nimetatud nõue, et niisugune töötlemine peab olema lubatud liidu või liikmesriigi õigusega, on täidetud, kui kohaldatavad riigisisised õigusnormid on omavahel vastuolus.
- 43 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab nimelt, et ZMVR artikkel 25 *bis*, mis ei näi isikuandmete kaitse üldmääruse artiklile 9 viidates lubavat biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumist, on vastuolus ZMVRi artikliga 68, mis seda kahtlemata lubab.
- 44 Kolmandana märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus esiteks, et NPK artikli 219 lõike 1 kohaselt on tingimata vaja koguda piisavalt tõendeid konkreetse isiku süü kohta selleks, et sellele isikule saaks kahtlustuse esitada. Sellega seoses soovib ta teada, kas kõnealuses sättes ette nähtud kriteerium vastab direktiivi 2016/680 artikli 6 punktis a sätestatud kriteeriumile, mis puudutab isikuid, kelle puhul on „tõsine alus arvata, et nad on toime pannud [...] süüteo“. Ta on pigem arvamusel, et biomeetriliste ja geneetiliste andmete töötlemiseks on tingimata vaja koguda veenvamaid tõendeid kui need, mis on NPK kohaselt vajalikud isikule kahtlustuse esitamiseks, kuna sellise kahtlustuse esitamise eesmärk on teavitada isikut temal lasuvatest kahtlustest ja tema võimalusest ennast kaitsta.
- 45 Teiseks tõdeb eelotsusetaotluse esitanud kohus, et ZMVR artiklis 68 ei ole ette nähtud, et politseis registreerimiseks sunni kasutamise menetluses peab ta kontrollima mingilgi viisil seda, kas esineb tõsine alus direktiivi 2016/680 artikli 6 punkti a tähenduses. Vastupidi, selle ZMVR artikli kohaselt

piisab, kui ta tuvastab, et isikule on esitatud kahtlustus sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel. Seega ei ole tal pädevust hinnata, kas kahtlustuse esitamise põhjendamiseks on piisavaid või tõsiseid tõendeid, ning tal ei ole praktikas pealegi võimalust sellist hindamist läbi viia, kuna ta ei saa toimikuga tutvuda, vaid tal on üksnes koopiad kahtlustuse esitamise määrusest ja avaldusest, millega isik keeldus võimaldamast politseil andmeid koguda. Seetõttu on kõnealusel kohtul küsimus, kas neil asjaoludel on isikule, kes keeldus andmast politseile oma fotograafilisi, daktüloskoopilisi ja geneetilisi andmeid, tagatud õigus tõhusale kohtulikule kaitsele ja süütuse presumptsiooni austamisele, mida on tunnustatud vastavalt harta artiklites 47 ja 48.

- 46 Neljandana järeldeb eelotsusetaotluse esitanud kohus direktiivi 2016/680 artikli 4 lõike 1 punktidest b ja c, artikli 8 lõigetest 1 ja 2 ning artiklist 10, et riigisisene õigus peab andma pädevatele asutustele teatud kaalutusõiguse, kui nad koguvad biomeetrilisi ja geneetilisi andmeid fotode tegemise ning sõrmejälgede ja DNA-proovi võtmise teel. Tema hinnangul peaks see kaalutusõigus puudutama nii küsimust, kas andmete kogumine peab toimuma, kui ka küsimust, kas andmete kogumine peab hõlmama kõiki eespool viidatud andmete kategooriaid. Lõpuks leiab ta, et direktiivi artiklis 10 sätestatud „range vajalikkuse“ nõudest tuleb järelendada, et selliste andmete kogumiseks võib loa anda ainult siis, kui andmete kogumise vajalikkus on piisavalt põhjendatud.
- 47 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et politseis registreerimine on siiski kohustuslik kõigi isikute puhul, kellele on esitatud kahtlustus selliste tahtlike kuritegude toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel, ning kehtib selles artiklis nimetatud kolme kategooriasse kuuluvate isikuandmete, st fotode, sõrmejälgede ja DNA-proovi suhtes.
- 48 Lisaks märgib ta, et ZMVRis on mainitud üksnes sellise isikuandmete töötlemise eesmärki, mis seisneb uurimistegevuses, muu hulgas riigi julgeoleku kaitseks, kuritegevuse vastu võitlemiseks ja avaliku korra tagamiseks. Seevastu ei nõua riigisiseseid õigusnormid, et oleks tuvastatud konkreetne vajadus koguda biomeetrilisi ja geneetilisi andmeid, ning et tuleks hinnata, kas kõik need andmed on vajalikud või piisab ainult osast andmetest.
- 49 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on seega küsimus, kas politseis registreerimisele loa andmiseks riigisiseses õiguses ette nähtud tingimus, mille kohaselt andmesubjektile peab olema esitatud kahtlustus sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel, on piisav, et vastata direktiivi 2016/680 artikli 4 lõike 1 punktides a ja c, artikli 8 lõigetes 1 ja 2 ning artiklis 10 sätestatud nõuetele.
- 50 Neil asjaoludel otsustas Spetsializiran nakazatelen sad (kriminaalasjade erikohus, Bulgaaria) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1 Kas direktiivi 2016/680 artikkel 10 on õiguspäraselt üle võetud seeläbi, et riigisiseses õigusaktis – [ZMVR] artikli 25 lõikes 3 ja artiklis 25 *bis* on viidatud nimetatud sättega sarnasele sätte, nimelt [isikuandmete kaitse üldmääruse] artiklile 9?
2. Kas direktiivi 2016/680 artikli 10 punktis a koostoimes [harta] artiklitega 52, 3 ja 8 sätestatud nõue, mille kohaselt isikupuutumatus ja isikuandmete kaitse mis tahes piirang peab olema seaduses ette nähtud, on täidetud riigisiseste õigusnormidega, mis on üksteisega vastuolus seoses sellega, kas lubatav on geneetiliste ja biomeetriliste andmete töötlemine politseis registreerimise eesmärgil?

3. Kas direktiivi 2016/680 artikli 6 punktiga a koostoimes [harta] artikliga 48 on kooskõlas liikmesriigi seadus, nimelt [ZMVR] artikli 68 lõige 4, milles on ette nähtud, et kui isik, kellele on esitatud kahtlustus tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel, keeldub isikuandmete registreerimisel (fotografeerimise, daktüloskopeerimise ja DNA-profiili koostamiseks proovi võtmise abil) tegemast vabatahtlikult koostööd, on kohtul kohustus määrata isikuandmete sunniviisiline kogumine, samas kui tal ei ole pädevust hinnata, kas esineb tõsine alus arvata, et isik on pannud toime kuriteo, mille toimepanemises on talle kahtlustus esitatud?
4. Kas direktiivi 2016/680 artikliga 10, artikli 4 lõike 1 punktidega a ja c ning artikli 8 lõigetega 1 ja 2 on kooskõlas liikmesriigi seadus, nimelt [ZMVR] artikli 68 lõiked 1–3, milles on üldise reeglina ette nähtud fotode [tegamine], daktüloskopeerimine ja DNA-profiili koostamiseks proovi võtmine kõikide isikute puhul, kellele on esitatud kahtlustus sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel?”
- 51 Sofiyski gradski sad (Sofia linnakohus, Bulgaaria) teatas 5. augusti 2022. aasta kirjaga Euroopa Kohtule, et 27. juulil 2022 jõustunud seadusemuudatuse tõttu lõpetati Spetsializiran nakazatelen sadi (kriminaalasjade erikohus) tegevus ja viimati nimetatud kohtule esitatud teatud kriminaalasjad, sh põhikohtuasi, läksid alates sellest kuupäevast üle Sofiyski gradski sadile (Sofia linnakohus).

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene ja teine küsimus

- 52 Esimese ja teise küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2016/680 artikli 10 punkti a – tõlgendatuna lähtuvalt harta artiklitest 3, 8 ja 52 – tuleb tõlgendada nii, et biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumine politsei poolt uurimistegevuse tarbeks kuritegevuse vastu võitlemise ja avaliku korra tagamise eesmärgil on direktiivi 2016/680 artikli 10 punkti a tähenduses liikmesriigi õigusega lubatud, kui esiteks viitavad selle loa õiguslikuks aluseks olevad riigisisised sätted isikuandmete kaitse üldmääruse artiklile 9, korrates samas direktiivi 2016/680 artikli 10 sisu, ja teiseks näib nende riigisiseste sätetega olevat kehtestatud vastuolulisi nõudeid seoses sellise andmete kogumise lubatavusega.

Vastuvõetavus

- 53 Komisjon seab oma kirjalikes seisukohtades kahtluse alla esimese ja teise küsimuse vastuvõetavuse, kuna esiteks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus väidetavalt üksnes teada, kas direktiivi 2016/680 artikkel 10 on riigisisesse õigusse tõepoolest üle võetud, väljendamatata kahtlusi ega esitamata küsimusi selle artikli täpse tähenduse kohta, ja teiseks ei too ta esile põhjusi, miks tal tekkis küsimus asjaomaste liidu õigusnormide tõlgendamise või kehtivuse kohta, ning seega eirab ta Euroopa Kohtu kodukorra artiklit 94.
- 54 Sellega seoses väärleb meeldetuletamist, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on üksnes asja menetleva ja selles tehtava kohtulahendi eest vastutava liikmesriigi kohtu ülesanne kohtuasja eripära arvesse võttes hinnata nii eelotsusetaotluse vajalikkust asjas otsuse tegemiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust. Seega, kui küsimused on esitatud

liidu õigusnormi tõlgendamise või kehtivuse kohta, on Euroopa Kohus üldjuhul kohustatud vastama. Sellest järeldub, et eeldatakse, et liikmesriikide kohtute esitatud küsimused on asjakohased. Liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimusele võib Euroopa Kohus jätta vastamata vaid juhul, kui on ilmne, et taotletaval tõlgendusel puudub igasugune seos põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus nendele küsimustele (20. oktoobri 2022. aasta kohtuotsus Digi, C-77/21, EU:C:2022:805, punkt 17 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 55 Selleks et Euroopa Kohtul oleks võimalik anda liidu õiguse tõlgendus, mis oleks liikmesriigi kohtule tarvilik, peab eelotsusetaotlus kodukorra artikli 94 punkti c kohaselt sisaldama selgitust, millistel põhjustel eelotsusetaotluse esitanud kohus tõstatas liidu õigusnormide tõlgendamise või kehtivuse küsimuse ning millist seost ta nende õigusnormide ja põhikohtuasjas kohaldatavate riigisiseste õigusnormide vahel näeb (vt selle kohta 2. juuli 2015. aasta kohtuotsus Gullotta ja Farmacia di Gullotta Davide & C., C-497/12, EU:C:2015:436, punkt 17 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 56 Mis puudutab esimest ja teist küsimust, siis nähtub eelotsusetaotlusest, et põhikohtuasjas kaalub eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas selles kohtuasjas kõne all oleva politseis registreerimise puhul on täidetud direktiivi 2016/680 artikli 10 punktis a sätestatud tingimus, mille kohaselt peab selles artiklis nimetatud geneetiliste ja biomeetriliste andmete töötlemine olema lubatud liidu või liikmesriigi õigusega.
- 57 Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus oma taotluses sisuliselt märgib, palub ta Euroopa Kohtul just selles kontekstis anda juhiseid selle tingimuse tõlgendamise kohta. Esiteks soovib ta oma esimese küsimusega teada, kas artiklit 10 saab pidada nõuetekohaselt ülevõetuks riigisisese õigusnormiga, mis viitab üksnes isikuandmete kaitse üldmääruse artiklile 9, kuid mille sisu vastab direktiivi artiklile 10. Teiseks palub ta jaatava vastuse korral oma teises küsimuses selgitada, kas geneetiliste ja biomeetriliste andmete kogumist nende registreerimiseks politseis võib pidada artikli 10 punkti a tähenduses „lubatuks liikmesriigi õigusega“, st „seadusega“ harta artikli 52 lõike 1 tähenduses, kui andmete töötlemise õiguslikuks aluseks olevad riigisisised õigusnormid näivad seoses selle töötlemise lubatavusega sätestavat vastuolulisi reegleid.
- 58 Järelikult on eelotsusetaotluse esitanud kohus eelotsusetaotluses selgelt välja toonud kohaldatavad liidu õigusnormid, küsimused, mis tal on selle õiguse tõlgendamise kohta, ning põhjused, miks ta esitas Euroopa Kohtule esimese ja teise küsimuse. Lisaks nähtub eelotsusetaotlusest selgelt, et nende sätete tõlgendamine on seotud põhikohtuasja esemega, kuna asjaolu, et eelotsusetaotluse esitanud kohus võib Euroopa Kohtu antud juhiseid arvestades tuvastada, et kõnealused riigisisised õigusnormid ei vasta direktiivi 2016/680 artikli 10 punktis a sätestatud tingimusele, võib viia selleni, et ta lükkab tagasi taotluse, mille politsei talle esitas V. Si biomeetriliste ja geneetiliste andmete sunniviisiliseks kogumiseks nende registreerimise eesmärgil.
- 59 Järelikult on esimene ja teine küsimus vastuvõetavad.

Sisulised küsimused

- 60 Kõigepealt tuleb märkida, et kuigi teises küsimuses on viidatud harta artiklitele 3, 8 ja 52, ilmneb eelotsusetaotlusest, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtlused puudutavad üksnes seda, kas põhikohtuasjas kõne all olevad riigisisised õigusnormid järgivad viimati nimetatud artikli lõikes 1

sätestatud nõuet, mille kohaselt hartaga tunnustatud õiguste ja vabaduste teostamist tohib piirata ainult seadusega. Seetõttu tuleb esimest ja teist küsimust analüüsida ainult harta artikli 52 seisukohast.

- 61 Esimesena tuleb tõdeda, et pidades silmas isikuandmete kaitse üldmääruse põhjendust 19 ja direktiivi 2016/680 põhjendusi 9–12, ilmneb direktiivi artikli 2 lõikest 1 ning artikli 9 lõigetest 1 ja 2, et olenevalt sellest, kas isikuandmete töötlemine direktiivi artikli 3 punkti 7 tähenduses „pädeva asutuse“ poolt vastab artikli 1 lõikes 1 nimetatud eesmärkidele tõkestada avastada ja uurida süütegusid või nende eest vastutusele võtta, sh kaitsta avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest ja neid ennetada, või muudele eesmärkidele, võib see töötlemine kuuluda kas direktiivi erinormide kohaldamisalasse või määruse üldnormide kohaldamisalasse, välja arvatud nendest kohaldamisalast välja jäävad erandjuhud, mis on direktiivi artikli 2 lõikes 3 ja määruse artikli 2 lõikes 2 ammendavalt loetletud.
- 62 Eelkõige tuleb märkida, et nii isikuandmete kaitse üldmääruse artikkel 9 kui ka direktiivi 2016/680 artikkel 10 mõlemad sisaldavad sätteid, mis reguleerivad isikuandmete eriliikide – mida käsitatakse tundlike andmetena –, sh geneetiliste ja biomeetriliste andmete töötlemist.
- 63 Sellega seoses on direktiivi 2016/680 artiklis 10 ette nähtud, et tundlike andmete töötlemine on lubatud „üksnes siis, kui see on rangelt vajalik, sellele kohaldatakse andmesubjekti õiguste ja vabaduste kaitsmiseks asjakohaseid kaitsemeetmeid“ ning üksnes kolmel juhul, sh selle artikli punkti a kohaselt juhul, kui töötlemine on lubatud liidu või liikmesriigi õigusega. Seevastu isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 9 lõikes 1 on sätestatud nende tundlike andmete töötlemise põhimõtteline keeld koos selle artikli lõikes 2 loetletud olukordadega, mille puhul võib keelust erandi teha, kusjuures loetelus ei ole mainitud olukorda, mis vastaks andmete töötlemisele sellistel eesmärkidel, mida on nimetatud direktiivi artikli 1 lõikes 1, ja täidaks direktiivi artikli 10 punktis a sätestatud nõude. Sellest järeldub, et kuigi biomeetriliste ja geneetiliste andmete töötlemine pädevate asutuste poolt direktiivi 2016/680 kohaldamisalasse kuuluval eesmärgil võib olla lubatud, kuivõrd direktiivi artiklis 10 sätestatud nõuete kohaselt on see rangelt vajalik, selle suhtes kohaldatakse asjakohaseid kaitsemeetmeid ja see on liidu või liikmesriigi õiguses ette nähtud, ei ole see tingimata nii samade andmete töötlemise korral, mis kuulub isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamisalasse.
- 64 Teisena tuleb direktiivi 2016/680 artikli 10 punktis a sätestatud nõude – mille kohaselt peab isikuandmete töötlemine olema „lubatud liidu või liikmesriigi õigusega“ – ulatuse kindlaksmääramisel lähtuda harta artikli 52 lõikes 1 sätestatud nõudest, mille kohaselt võib põhiõiguse teostamist piirata ainult „seadusega“.
- 65 Sellega seoses nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et see nõue tähendab, et sellist piirangut lubav õiguslik alus peab piisavalt selgelt ja täpselt määratlema piirangu ulatuse (vt selle kohta 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus *État luxembourgeois* (õigus esitada kaebus maksuteabe taotluse peale), C-245/19 ja C-246/19, EU:C:2020:795, punkt 76 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 66 Lisaks tuleneb käesoleva kohtuotsuse eelmises punktis meenutatud kohtupraktikast, et ei tohi olla mitmetimõistetavust küsimuses, milliste liidu õigusnormide kohaselt võib riigisisene õigus anda loa biomeetriliste ja geneetiliste andmete niisuguseks töötlemiseks, nagu on kõne all põhikohtuasjas, ja millised tingimused selle loa andmist piiritlevad. Andmesubjektidel ja pädevatel kohtutel peab nimelt olema võimalik täpsemalt kindlaks teha, millistel tingimustel

selline töötlemine võib toimuda, ning millistele eesmärkidele see võib õiguspäraselt vastata. Isikuandmete kaitse üldmääruse ja direktiivi sätted, mis nende nõuete suhtes kehtivad, võivad aga olla erinevad.

- 67 Seega, kuigi liikmesriigi seadusandjal on õigus sama õigusakti raames ette näha isikuandmete töötlemine direktiivi 2016/680 kohaldamisalasse kuuluval eesmärgil ja muudel eesmärkidel, mis kuuluvad isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamisalasse, on ta samas vastavalt käesoleva kohtuotsuse eelmises punktis nimetatud nõuetele kohustatud tagama, et puudub ebaselgus küsimuses, kas biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumise suhtes on kohaldatav üks või teine nendest kahest liidu õigusaktist.
- 68 Kolmandana, mis puudutab eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtlusi seoses direktiivi 2016/680 võimaliku ebaõige ülevõtmisega, siis tuleb eristada selle direktiivi ja täpsemalt selle artikli 10 ülevõtmiseks vastu võetud riigisiseseid õigusnorme ning neid õigusnorme, mille kohaselt võib selles artiklis nimetatud eriliikidesse kuuluvate andmete, eelkõige biomeetriliste ja geneetiliste andmete töötlemine olla artikli 10 punkti a tähenduses lubatud.
- 69 Sellega seoses tuleb märkida, et kuigi – nagu nähtub direktiivi 2016/680 artikli 63 lõike 1 teisest lõigust – direktiivis on sõnaselgelt ette nähtud liikmesriikide kohustus tagada, et direktiivi ülevõtmiseks vajalikud sätted sisaldavad viidet sellele direktiivile või et normide ametlikul avaldamisel lisatakse nende juurde selline viide, mis tähendab igal juhul, et võetakse vastu konkreetne direktiivi ülevõtmise meede (vt selle kohta 25. veebruari 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Hispaania (isikuandmete kaitse direktiiv – karistusõiguse valdkond), C-658/19, EU:C:2021:138, punkt 16 ja seal viidatud kohtupraktika), ei nõua direktiiv, et riigisisemed õigusnormid, mis lubavad töödelda sama direktiivi kohaldamisalasse kuuluvaid andmeid, sisaldaksid sellist viidet. Nii piirduv direktiivi 2016/680 artikli 63 lõige 4 sätestamisega, et liikmesriigid edastavad komisjonile selle direktiiviga reguleeritavas valdkonnas vastuvõetavate põhiliste riigisiseste õigusnormide teksti.
- 70 Lõpuks tuleb tõdeda, et kui direktiiv on õigesti üle võetud, ulatuvad selle tagajärjed eraõiguslikele isikutele asjaomase liikmesriigi võetud rakendusmeetmete vahendusel (vt selle kohta 15. mai 1986. aasta kohtuotsus Johnston, 222/84, EU:C:1986:206, punkt 51) erinevalt määrusest, mille sätetel on riigisisestes õiguskordades üldjuhul vahetu mõju, ilma et riigisisestel asutustel oleks vaja rakendusmeetmeid võtta (vt selle kohta 7. aprilli 2022. aasta kohtuotsus IFAP, C-447/20 ja C-448/20, EU:C:2022:265, punkt 88 ja seal viidatud kohtupraktika). Sellest järeldub, et kui liikmesriigi seadusandja näeb ette selliste biomeetriliste ja geneetiliste andmete töötlemise pädevate asutuste poolt direktiivi 2016/680 artikli 3 punkti 7 tähenduses, mis võivad kuuluda kas selle direktiivi või isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamisalasse, siis on tal selguse ja täpsuse huvides õigus viidata sõnaselgelt esiteks riigisisestele õigusnormidele, millega võetakse üle direktiivi artikkel 10, ja teiseks määruse artiklile 9. Seevastu ei saa selguse ja täpsuse nõue lisaks eeldada nimetatud direktiivi mainimist.
- 71 Neljandana väärrib meeldetuletamist, et ELTL artikli 288 kolmandas lõigus ette nähtud liikmesriigi kohustus võtta kõik vajalikud meetmed direktiivis ette nähtud tulemuse saavutamiseks on siduv liikmesriigi kõigile asutustele, sh kohtutele nende pädevuse piires. Sellest järeldub, et liikmesriigi kohtud peavad riigisisese õiguse kohaldamisel tõlgendama neid võimalikult suures ulatuses asjaomase direktiivi sõnastust ja eesmärki arvestades, et saavutada direktiiviga taotletav tulemus (vt selle kohta 7. novembri 2019. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska, C-419/18 ja C-483/18, EU:C:2019:930, punktid 73 ja 75 ning seal viidatud kohtupraktika).

- 72 Järelikult, kui esineb ilmne vastuolu, nagu kirjeldas eelotsusetaotluse esitanud kohus teises küsimuses, ühelt poolt riigisisese õigusakti sätete, mis näivad välistavat geneetiliste ja biomeetriliste andmete töötlemise pädevate asutuste poolt direktiivi 2016/680 kohaldamisalasse kuuluval eesmärgil, ja teiselt poolt selle õigusakti teiste sätete vahel, mis lubavad sellist töötlemist, peab nimetatud kohus andma neile sätetele tõlgenduse, mis säilitab direktiivi soovitava toime. Täpsemalt juhul, kui ta tuvastab selliste sätete olemasolu, mis vastavad direktiivi artikli 10 punktis a sätestatud nõudele, peab ta kontrollima, kas nende sätete kohaldamisala ei ole tegelikult teistsugune kui sätetel, millega need näivad vastuolus olevat.
- 73 Sellega seoses tuleb eelkõige rõhutada, et direktiivi 2016/680 artikli 9 lõige 2 ei välista biomeetriliste ja geneetiliste andmete töötlemist pädevate asutuste poolt direktiivi artikli 3 punkti 7 tähenduses muude ülesannete raames kui need, mida täidetakse direktiivi artikli 1 lõikes 1 nimetatud eesmärkidel. Samuti, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 63, ei keela isikuandmete kaitse üldmääruse artikkel 9, mis on nende andmete töötlemisele kohaldatav tingimusel, et töötlemine ei kuulu määruse artikli 2 lõikes 2 ammendavalt loetletud erandite alla, töötlemist täielikult, tingimusel, et töötlemine vastab ühele määruse artikli 9 lõikes 2 loetletud olukordadest. Neil asjaoludel on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne kontrollida, kas riigisisestest sätetes sisalduv viide isikuandmete kaitse üldmäärusele ei hõlma tegelikult andmete töötlemist pädevate asutuste poolt muudel eesmärkidel kui need, mis kuuluvad direktiivi 2016/680 kohaldamisalasse, mistõttu need sätted ei ole vastuolus sätetega, milles vastavalt direktiivi artikli 10 punktile a on ette nähtud niisuguste andmete töötlemine direktiivi kohaldamisalasse kuuluvatel eesmärkidel.
- 74 Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotlusest esiteks, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimuste aluseks olevad riigisisised õigusnormid on materiaalsoõigusnormid, mis reguleerivad siseministeeriumi tegevust. Neist sätetest esimeses on ette nähtud, et ministeerium töötleb isikuandmeid selle seaduse alusel vastavalt isikuandmete kaitse üldmäärusele ja direktiivi 2016/680 ülevõtvale riigisisesele õigusaktile, ning nimetatud sätetest teises on ette nähtud, et geneetilisi andmeid ja biomeetrilisi andmeid sisaldavate isikuandmete töötlemine füüsilise isiku kordumatuks tuvastamiseks on lubatud üksnes nimetatud artiklis 9 või selle direktiivi artiklit 10 ülevõtnas riigisiseses õigusnormis sätestatud tingimustel. Teiseks nähtub eelotsusetaotlusest samuti, et materiaalsoõigusnorm, mis annab sõnaselge õigusliku aluse biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumiseks politseis registreerimise raames, vastab üksnes riigi julgeoleku kaitsmise, kuritegevuse vastu võitlemise ja avaliku korra tagamise eesmärkidele.
- 75 Järelikult peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas kahekordne viide isikuandmete kaitse üldmääruse artiklile 9 ja riigisisesele õigusnormile, millega nimetatud artikkel 10 on üle võetud, võib olla põhjendatud asjaoluga, et sellist kahekordset viidet sisaldava materiaalsoõigusnormi kohaldamisala hõlmab siseministeeriumi teenistuste kogu tegevust, mis Bulgaaria valitsuse selgituste kohaselt hõlmab nii direktiivi artikli 1 lõikes 1 nimetatud tegevust kui ka muid tegevusi, mis võivad kuuluda selle määruse kohaldamisalasse. Lisaks on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne veenduda, et eelkõige seoses materiaalsoõigusnormiga, mis annab politseis registreerimise raames biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumisele õigusliku aluse, võib kõiki asjakohaseid riigisiseseid õigusnorme kooskõlas liidu õigusega tõlgendada nii, et nendest õigusnormidest nähtub piisavalt selgelt, täpselt ja üheselt mõistetavalt, millistel juhtudel on kohaldatavad direktiivi ülevõtnud riigisisised õigusnormid ja millistel juhtudel on asjakohased isikuandmete kaitse üldmääruse normid.

- 76 Kõike eespool toodut arvesse võttes tuleb esimesele ja teisele küsimusele vastata, et direktiivi 2016/680 artikli 10 punkti a – tõlgendatuna lähtuvalt harta artiklist 52 – tuleb tõlgendada nii, et biomeetriliste ja geneetiliste andmete töötlemine politsei poolt uurimistegevuse tarbeks kuritegevuse vastu võitlemise ja avaliku korra tagamise eesmärgil on direktiivi artikli 10 punkti a tähenduses liikmesriigi õigusega lubatud, kui selle liikmesriigi õigus sisaldab andmete töötlemise jaoks loa andmiseks piisavalt selget ja täpset õiguslikku alust. Asjaolu, et niisugust õiguslikku alust sisaldav riigisisene õigusakt viitab muu hulgas isikuandmete kaitse üldmäärusele, mitte direktiivile 2016/680, ei sea iseenesest kahtluse alla sellise loa olemasolu, tingimusel, et kõikide kohaldatavate riigisiseste õigusnormide tõlgendusest nähtub piisavalt selgelt, täpselt ja üheselt mõistetavalt, et kõnealune biomeetriliste ja geneetiliste andmete töötlemine kuulub direktiivi, mitte määruse kohaldamisalasse.

Kolmas küsimus

- 77 Kolmanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2016/680 artikli 6 punkti a ning harta artikleid 47 ja 48 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid, milles on ette nähtud, et juhul, kui isik, kellele on esitatud kahtlustus sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel, keeldub tegemast vabatahtlikult koostööd oma biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumisel nende registreerimise eesmärgil, on pädeval kriminaalasju lahendaval kohtul kohustus anda luba nende andmete sunniviisiliseks kogumiseks, ilma et tal oleks pädevust hinnata, kas esineb tõsine alus arvata, et andmesubjekt on pannud toime süüteo, mille toimepanemises on talle kahtlustus esitatud.
- 78 Kõigepealt tuleb märkida, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on selle küsimuse esitanud kriminaalmenetluse kohta, milles on kohaldatav riigisisene õigusnorm, milles on ette nähtud, et kui andmesubjekt keeldub tegemast koostööd oma biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumisel nende registreerimiseks, mis toimub direktiivi 2016/680 artikli 1 lõike 1 kohaldamisalasse kuuluval eesmärgil, on selle isiku kriminaalvastutuse üle otsustamiseks pädeval kohtul pädevus anda luba nende andmete kogumiseks. Lisaks kohaldatakse sama riigisisest õigusnormi andmete suhtes, mis puudutavad isikuid, kellele on esitatud kahtlustus selliste tahtlike kuritegude toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul on valdav enamik karistusseadustikus ette nähtud kuritegudest tahtlikud ja peaaegu kõikide suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel. Vastavalt Bulgaaria kriminaalmenetlust reguleerivatele normidele esitatakse isikule kahtlustus, kui on piisavalt tõendeid selle kohta, et isik on süüdi sellise kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel.
- 79 Lisaks nähtub selgitustest, mille Bulgaaria valitsus andis oma kirjalikes vastustes Euroopa Kohtu küsimustele, et Bulgaaria kriminaalmenetlust reguleerivates normides on ette nähtud, et kahtlustuse esitamine võib aset leida mis tahes hetkel kohtueelses menetluses, mis kujutab endast kriminaalmenetluse esimest staadiumi, mille käigus tehakse uurimistoiminguid ja kogutakse tõendeid, ning igal juhul enne uurimise lõpetamist. Nagu nähtub eelotsusetaotlusest ja nagu täpsustab ka Bulgaaria valitsus, võib andmesubjekt pärast kahtlustuse saamist esitada enda kaitseks tõendeid, eelkõige uurimismaterjalide edastamise staadiumis, mis toimub pärast uurimise lõpetamist.
- 80 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib siiski, et kõnealused riigisisised õigusnormid ei anna kohtule, kes annab loa koguda kahtlustuse saanud isiku biomeetrilisi ja geneetilisi andmeid nende registreerimise eesmärgil, pädevust hinnata tõendeid, millel kahtlustuse esitamine põhineb, vaid

see pädevus on uurimisasutustel. Lisaks täpsustab ta, et sellel kohtul on loataotluse kohta otsuse tegemisel üksnes koopiad kahtlustuse esitamise määrupest ja avaldusest, millega andmesubjekt keeldub võimaldamast andmeid koguda.

- 81 Selles kontekstis tuleb asuda seisukohale, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu kolmas küsimus koosneb kolmest osast, nagu väidavad komisjon ja Bulgaaria valitsus. Esiteks palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada, kas direktiivi 2016/680 artikli 6 punktiga a, mis viitab nende isikute kategooriale, kelle puhul on tõsine alus arvata, et nad on toime pannud või panevad varsti toime süüteo, on vastuolus riigisisesed õigusnormid, milles on ette nähtud biomeetriliste ja geneetiliste andmete sunniviisiline kogumine nende registreerimiseks füüsilise isiku puhul, kelle suhtes on piisavalt tõendeid selle kohta, et ta on süüdi sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel, mis riigisisese õiguse kohaselt võimaldab talle kahtlustuse esitada. Teiseks on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, kas arvestades andmete sunniviisilise kogumise üle otsustava kohtu kaalutusõiguse piires, on tal võimalik tagada andmesubjektile tõhus kohtulik kaitse vastavalt harta artiklile 47. Kolmandaks soovib ta teada, kas hoolimata nendest piiridest on võimalik tagada õigus süütuse presumptsioonile, mis on sätestatud harta artiklis 48.

Direktiivi 2016/680 artikli 6 punkti a ulatus

- 82 Direktiivi 2016/680 artikkel 6 kohustab liikmesriike nägema ette, et „asjakohasel juhul võimaluste piires“ eristab vastutav töötleja isikuandmeid selgelt andmesubjektide eri kategooriate kaupa, st selle artikli punktides a–d nimetatud kategooriate kaupa, kuhu kuuluvad vastavalt isikud, kelle puhul on tõsine alus arvata, et nad on toime pannud või panevad varsti toime süüteo, isikud, kes on süüteo süüdi mõistetud, süüteo ohvrid ja isikud, kelle puhul teatavad asjaolud annavad alust arvata, et nad võivad olla süüteo ohvrid, ning lõpuks süüteoga seotud muud isikud, näiteks isikud, keda süüteo uurimise või sellele järgneva kriminaalmenetluse käigus võidakse kutsuda tunnistusi andma, isikud, kellelt võib saada teavet süüteo kohta, ning punktides a ja b osutatud isikute kontaktisikud ja kaasosalised.
- 83 Seega peavad liikmesriigid tagama, et eri kategooriatesse kuuluvate andmesubjektide andmeid eristatakse selgelt nii, et – nagu rõhutas kohtujurist oma ettepaneku punktis 27 – neile ei kehtestataks vahet tegemata nende isikuandmete kaitse põhiõiguse sama tasemega riivet, olenemata sellest, millisesse kategooriasse nad kuuluvad. Nagu nähtub direktiivi 2016/680 põhjendusest 31, vastab direktiivi artikli 6 punktis a määratletud isikute kategooria süüteo toimepanemises kahtlustatavate isikute kategooriale.
- 84 Direktiivi 2016/680 artikli 6 sõnastusest tuleneb siiski, et selle sättega liikmesriikidele pandud kohustus ei ole absoluutne. Esiteks viitab selles kasutatud väljend „asjakohasel juhul võimaluste piires“ nimelt sellele, et vastutava töötleja ülesanne on igal konkreetsel juhul kindlaks teha, kas eri kategooriatesse kuuluvate andmesubjektide isikuandmete vahel saab selgelt vahet teha. Teiseks viitab selles artiklis kasutatud sõna „nimelt“ sellele, et selles loetletud isikute kategooriad ei ole ammendavad.
- 85 Lisaks tuleb märkida, et isiku süü kohta piisava hulga tõendite olemasolu on üldjuhul tõsine alus arvata, et ta on asjaomase süüteo toime pannud. Seega näivad riigisisesed õigusnormid, milles on ette nähtud füüsiliste isikute biomeetriliste ja geneetiliste andmete sunniviisiline kogumine, kui on piisavalt tõendeid selle kohta, et andmesubjekt on süüdi süüteo toimepanemises, olevat direktiivi 2016/680 artikli 6 punkti a eesmärgiga kooskõlas.

- 86 Kõigest eespool toodust tuleneb, et direktiivi 2016/680 artikli 6 punktiga a ei ole vastuolus riigisisised õigusnormid, milles on ette nähtud biomeetriliste ja geneetiliste andmete sunniviisiline kogumine nende registreerimiseks isikute puhul, kelle suhtes on piisavalt tõendeid selle kohta, et nad on süüdi sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel, ja kellele on sel põhjusel kahtlustus esitatud.

Õiguse tõhusale kohtulikule kaitsele austamine

- 87 Esimesena väärrib meeldetuletamist, et harta artikliga 47 tunnustatud õigus tõhusale kohtulikule kaitsele peab olema igapähe, kes tugineb liidu õigusega tagatud õigustele või vabadustele teda kahjustava otsuse vastu, mis võib neid õigusi või vabadusi kahjustada (vt selle kohta 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus *État luxembourgeois* (õigus esitada kaebus maksuteabe taotluse peale), C-245/19 ja C-246/19, EU:C:2020:795, punktid 55, 57 ja 58 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 88 Seetõttu peab igal isikul, kellele on esitatud kahtlustus ja kes on vastu vaielnud oma fotograafiliste, daktüloskoopiliste ja geneetiliste andmete kogumisele sellises menetluses nagu politseis registreerimine, mis peab vastama direktiivi 2016/680 artikli 10 nõuetele, olema võimalik kasutada – nagu nõuab harta artikkel 47 – õigust tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus selle otsuse vastu, millega antakse luba andmete sunniviisiliseks kogumiseks, et tugineda õigustele, mis tulenevad nimetatud sättes ette nähtud tagatistest ja eelkõige sellest, et vastavalt direktiivi artikli 10 punktile a kogutaks biomeetrilisi ja geneetilisi andmeid kooskõlas riigisiseste õigusnormidega, mis seda lubavad. Täpsemalt tähendab see tagatis seda, et pädeval kohtul on võimalik kontrollida, et politseis registreerimise õiguslikuks aluseks olev kahtlustuse esitamise meede võeti riigisisese kriminaalmenetluse normide kohaselt lähtuvalt piisavatest tõenditest selle kohta, et andmesubjekt on süüdi sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel.
- 89 Sellega seoses väärrib meeldetuletamist, et õigus tõhusale kohtulikule kaitsele ei kujuta endast absoluutset õigust ja vastavalt harta artikli 52 lõikele 1 võib seda piirata tingimusel, et esiteks nähakse piirangud ette seaduses, teiseks arvestavad need asjasse puutuvate õiguste ja vabaduste olemust ning kolmandaks on need proportsionaalsuse põhimõtet järgides vajalikud ja tõepoolest vastavad liidu poolt tunnustatud üldist huvi teenivatele eesmärkidele või vajadusele kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi (vt selle kohta 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus *État luxembourgeois* (õigus esitada kaebus maksuteabe taotluse peale), C-245/19 ja C-246/19, EU:C:2020:795, punktid 49 ja 51 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 90 Peale selle tuleb märkida, et direktiivi 2016/680 artikliga 54 on liikmesriikidele pandud kohustus näha ette, et andmesubjektil, kes leiab, et direktiivi sätteid rikkuva isikuandmete töötlemise tulemusena on rikutud kõnealustest sätetest talle tulenevaid õigusi, on õigus kasutada tõhusat õiguskaitsevahendit. Sellest järeldub, et liidu seadusandja ise ei ole piiranud harta artikliga 47 tagatud õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile kasutamist ja liikmesriikidel on lubatud selle õiguse kasutamist piirata tingimusel, et nad järgivad harta artikli 52 lõikes 1 ette nähtud nõudeid (vt selle kohta 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus *État luxembourgeois* (õigus esitada kaebus maksuteabe taotluse peale), C-245/19 ja C-246/19, EU:C:2020:795, punktid 63 ja 64).
- 91 Järelikult tuleb kindlaks teha, kas – ilma et see piiraks riigisiseses õiguses direktiivi 2016/680 artikli 54 alusel ette nähtud õiguskaitsevahendit – asjaolu, et pädev kohus, selleks et anda luba kahtlustuse saanud isikute biomeetriliste ja geneetiliste andmete sunniviisiliseks kogumiseks, ei

saa sisuliselt kontrollida, millistes tingimustes on esitatud kahtlustus, millel põhineb andmete sunniviisiline kogumine, kujutab endast harta artikliga 47 tunnustatud õiguse tõhusale kohtulikule kaitsele lubatavat piirangut.

- 92 Mis puudutab käesoleva kohtuotsuse punktis 89 nimetatud esimest tingimust, siis vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktis 65 meenutatud kohtupraktikale on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne kontrollida, kas riigisisese õigusega tema kaalutusõigusele seatud piirid selle taotluse lahendamisel, mille eesmärk on saada luba kahtlustuse saanud isiku biomeetriliste ja geneetiliste andmete sunniviisiliseks kogumiseks nende registreerimise eesmärgil, on selles õiguses sätestatud piisavalt selgelt ja täpselt.
- 93 Mis puudutab teist tingimust, siis tuleneb kohtupraktikast, et õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile olemus hõlmab muu hulgas ka seda, et isik, kellel see õigus on, saab pöörduda pädevasse kohtusse selleks, et viimane tagaks isikule liidu õigusega tagatud õiguste järgimise ning sel eesmärgil kontrolliks kõiki õigus- ja faktiküsimusi, mis on tema menetluses oleva vaidluse lahendamisel tähtsad (6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus *État luxembourgeois* (õigus esitada kaebus maksuteabe taotluse peale), C-245/19 ja C-246/19, EU:C:2020:795, punkt 66 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 94 Sellegipoolest tuleneb Euroopa Kohtu praktikast samuti, et see tingimus ei tähenda iseenesest, et isikul, kellel on õigus tõhusale kohtulikule kaitsele, peab olema otsene õiguskaitsevahend, mille peamine eesmärk on vaidlustada konkreetne meede tingimusel, et erinevatesse liikmesriigi pädevatesse kohtutesse pöördumiseks on üks või mitu õiguskaitsevahendit, mis võimaldavad tal saavutada kõrvalnõudena meetme kohtuliku kontrolli, mis kindlustab talle liidu õigusega tagatud õiguste ja vabaduste järgimise (vt selle kohta 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus *État luxembourgeois* (õigus esitada kaebus maksuteabe taotluse peale), C-245/19 ja C-246/19, EU:C:2020:795, punkt 79 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 95 Täpsemalt, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 36 sisuliselt rõhutas, tugineb kolmas küsimus oletusele, et kriminaalmenetluse kohtueelsele staadiumile, mille käigus toimub kahtlustuse saanud isiku biomeetriliste ja geneetiliste andmete sunniviisiline kogumine nende registreerimise eesmärgil, järgneb kohtumenetluse staadium. Ent kui seda ei saa kontrollida andmete sunniviisilise kogumise taotluse hetkel, peab piisava hulga süüstavate tõendite olemasolu – tingimus, mis on nõutav selleks, et andmesubjekti võiks sundida alluma biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumisele – tingimata olema võimalik kontrollida kohtumenetluse staadiumis, mille käigus peab asja lahendaval kohtul olema võimalik analüüsida kõiki asjakohaseid õigus- ja faktiküsimusi, eelkõige selleks, et kontrollida, et biomeetrilisi ja geneetilisi andmeid ei ole saadud asjaomasele isikule liidu õigusega tagatud õigusi rikkudes (vt selle kohta 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus *État luxembourgeois* (õigus esitada kaebus maksuteabe taotluse peale), C-245/19 ja C-246/19, EU:C:2020:795, punktid 81–83 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 96 Igal juhul peab riigisisene õigus vastavalt direktiivi 2016/680 artiklile 54 võimaldama asjaomasel isikul tõhusalt vaidlustada oma biomeetriliste ja geneetiliste andmete sunniviisilise kogumise kohtule esitatava kaebusega, milles ta väidab, et on rikutud õigusi, mille direktiiv talle seoses andmete kogumisega annab, ning seda ilma, et see piiraks mis tahes tema käsutuses olevaid halduskaebusi või kohtuväliseid õiguskaitsevahendeid, eelkõige õigust esitada kaebus järelevalveasutusele. Järelikult, isegi juhul, kui kriminaalmenetluse kohtueelsele staadiumile ei järgne kohtumenetluse staadiumi, eelkõige siis, kui süüdistust ei esitata, peab andmesubjektile olema tagatud täielik kohtulik kontroll kõnealuste andmete töötlemise seaduslikkuse üle. Seega,

kui riigisisene õigus annab artiklis 54 sätestatud kohustuse täitmiseks selliseid tagatise – mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus –, tuleb eeldada, et õiguse tõhusale kohtulikule kaitsele olemust on järgitud, isegi kui kohtul, kes annab loa andmete sunniviisiliseks kogumiseks, endal ei ole selle kohta otsuse tegemisel kaalutusõigust, mis on vajalik sellise kaitse andmiseks.

- 97 Kolmanda tingimuse kohta tuleb kõigepealt märkida, et isikute puhul, kellele on kriminaalmenetluses esitatud kahtlustus, geneetiliste ja biomeetriliste andmete kogumine nende registreerimise eesmärgil taotleb direktiivi 2016/680 artikli 1 lõikes 1 sätestatud eesmärke, täpsemalt neid, mis puudutavad süütegude tõkestamist, avastamist ja uurimist ning nende eest vastutusele võtmist, mis on liidu tunnustatud üldist huvi teenivad eesmärgid.
- 98 Sellega seoses tuleb rõhutada, et selline andmete kogumine võib aidata kaasa direktiivi 2016/680 põhjenduses 27 nimetatud eesmärgile, mille kohaselt süütegude tõkestamiseks, uurimiseks ja nende eest vastutusele võtmiseks peavad pädevad asutused konkreetsete süütegude tõkestamise, avastamise, uurimise või nende eest vastutusele võtmise käigus kogutud isikuandmeid töötleva muuks otstarbeks, et saada teadmisi kuritegevuse kohta ja erinevaid avastatud süütegusid omavahel seostada.
- 99 Käesoleval juhul, nagu märkis Bulgaaria valitsus oma kirjalikes seisukohtades ja täpsustas kirjalikus vastuses Euroopa Kohtu esitatud küsimusele, on riigisisese õigusega kehtestatud politseis registreerimisel kaks peamist eesmärki. Esiteks kogutakse ja töödeldakse neid andmeid, et võrrelda neid muude andmetega, mis on kogutud muude süütegude uurimise käigus. Selle valitsuse sõnul puudutab see eesmärk ka andmete võrdlemist teistes liikmesriikides kogutud andmetega. Teiseks võib neid andmeid töödelda ka selle kriminaalmenetluse tarbeks, milles andmesubjektile on kahtlustus esitatud.
- 100 Asjaolu, et nende tõendite hindamine, millel põhineb andmesubjektile kahtlustuse esitamine ning seega tema biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumine, jääb ajutiselt kohtu kontrolli alt välja, võib aga osutada kriminaalmenetluse kohtueelses staadiumis põhjendatuks. Nimelt võib selline kontroll selles staadiumis takistada selle kriminaaluurimise kulgu, mille käigus andmeid kogutakse, ning piirata liigselt uurijate võimalust tuvastada muid süütegusid nende andmete võrdlemise põhjal teiste uurimiste käigus kogutud andmetega. Niisugune tõhusa kohtuliku kaitse piiramine ei ole seega ebaoproportsionaalne, kui riigisisene õigus tagab hiljem tõhusa kohtuliku kontrolli.
- 101 Kõigest eespool toodust tuleneb, et harta artikliga 47 ei ole vastuolus see, kui liikmesriigi kohtul ei ole sellise taotluse üle otsustamisel, mille eesmärk on saada luba kahtlustuse saanud isiku biomeetriliste ja geneetiliste andmete sunniviisiliseks kogumiseks nende registreerimise eesmärgil, võimalust hinnata kahtlustuse esitamise aluseks olevaid tõendeid, tingimusel, et riigisisene õigus tagab hiljem tõhusa kohtuliku kontrolli kahtlustuse esitamise – millel põhineb luba andmeid koguda – tingimuste üle.

Süütuse presumptsiooni järgimine

- 102 Sissejuhatuseks väärib meeldetuletamist, et vastavalt harta artikli 48 lõikele 1, mille sisu vastab Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõikele 2, peetakse iga süüdistatavat süütuks seni, kuni tema süü ei ole seaduse kohaselt tõendatud.

- 103 Täpsemalt on Euroopa Kohus tunnistanud, et Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast tuleneb, et süütuse presumptsiooni on eiratud, kui süüdistatavat puudutavast kohtulahendist kumab läbi tunne, et ta on süüdi, ehkki tema süüd ei ole kõigepealt seaduse kohaselt tõendatud (vt selle kohta 25. veebruari 2021. aasta kohtuotsus *Dalli vs. komisjon*, C-615/19 P, EU:C:2021:133, punkt 224 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 104 Lisaks, nagu nähtub direktiivi 2016/680 põhjendusest 31, ei tohiks andesubjektide jagamine eri kategooriatesse, millele nende isikuandmete erinev töötlemine peab direktiivi artikli 6 kohaselt vastama, takistada harta ja Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga tagatud õiguse süütuse presumptsioonile kohaldamist.
- 105 Seoses eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimustega, mis puudutavad õiguse süütuse presumptsioonile tagamist kohtulahendiga, millega antakse luba koguda kahtlustuse saanud isiku biomeetrilisi ja geneetilisi andmeid nende registreerimise eesmärgil, tuleb esimesena märkida, et kuna riigisisises õiguses on ette nähtud, et andmete kogumine piirub nende isikute kategooriaga, kellele on kahtlustus esitatud, st nende isikute kategooriaga, kelle kriminaalvastutust ei ole veel tuvastatud, ei saa niisugust andmete kogumist iseenesest pidada selliseks, millest käesoleva kohtuotsuse punktis 103 viidatud kohtupraktika tähenduses kumab läbi ametiasutuse tunne, et need isikud on süüdi.
- 106 Teiseks tuleb tõdeda, et kuivõrd kohtulahend, millega antakse luba koguda kahtlustuse saanud isikute biomeetrilisi ja geneetilisi andmeid nende registreerimise eesmärgil, piirub andmesubjektile kahtlustuse esitamise ja tema andmete kogumisele allumisest keeldumise teatavaks võtmisega, ei saa seda kohtulahendit tõlgendada seisukohavõtuna selle isiku süü küsimuses ega järelikult ka selle isiku süütuse presumptsiooni rikkumisena.
- 107 Nimelt asjaolu, et kohus, kes peab sellise kohtulahendi tegema, ei saa kriminaalmenetluse selles staadiumis hinnata, kas tõendid, millel andmesubjektile kahtlustuse esitamine põhineb, on piisavad, kujutab endast andmesubjekti jaoks tagatist, et on järgitud õigust süütuse presumptsioonile.
- 108 Selline tagatis kehtib seda enam, kui riigisisises õiguses – nagu põhikohtuasjas kõne all olev säte – on ette nähtud, et kohus, kellel on pädevus otsustada kahtlustuse saanud isiku biomeetriliste ja geneetiliste andmete sunniviisiliseks kogumiseks nende registreerimise eesmärgil loa andmise üle, on see kohus, kes kriminaalasja kohtumenetluse staadiumis peab otsustama selle isiku kriminaalvastutuse üle. Õigus süütuse presumptsioonile nõuab nimelt, et kohus on täiesti erapooletu ja eelarvamustevaba, kui ta hindab isiku kriminaalvastutust (vt selle kohta 16. novembri 2021. aasta kohtuotsus *Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim jt*, C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931, punkt 88).
- 109 Eespool toodust tuleneb, et harta artiklis 48 sätestatud õigusega süütuse presumptsioonile ei ole vastuolus see, kui kahtlustuse saanud isikute suhtes kohaldatakse kriminaalmenetluse kohtueelses staadiumis sellist meetet biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumiseks nende registreerimise eesmärgil, milleks on loa andnud kohus, kellel ei ole pädevust selles staadiumis hinnata tõendeid, mille põhjal on kahtlustus esitatud.
- 110 Kõigest eespool toodust tuleneb, et kolmandale küsimusele tuleb vastata, et direktiivi 2016/680 artikli 6 punkti a ning harta artikleid 47 ja 48 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus riigisisised õigusnormid, milles on ette nähtud, et juhul, kui isik, kellele on esitatud kahtlustus sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal

algatusel, keeldub tegemast vabatahtlikult koostööd oma biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumisel nende registreerimise eesmärgil, on pädeval kriminaalasju lahendaval kohtul kohustus anda luba nende andmete sunniviisiliseks kogumiseks, ilma et tal oleks pädevust hinnata, kas esineb tõsine alus arvata, et andmesubjekt on pannud toime kuriteo, mille toimepanemises on talle kahtlustus esitatud, tingimusel, et riigisisene õigus tagab hiljem tõhusa kohtuliku kontrolli kahtlustuse esitamise – millel põhineb luba andmeid koguda – tingimuste üle.

Neljas küsimus

- 111 Sissejuhatuseks väärrib meeldetuletamist, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ELTL artiklis 267 ette nähtud liikmesriigi kohtute ja Euroopa Kohtu koostöömenetluses Euroopa Kohtu ülesanne anda liikmesriigi kohtule tarvilik vastus, mis võimaldaks viimasel tema menetluses oleva kohtuasja lahendada. Seda arvestades peab Euroopa Kohus talle esitatud küsimused vajaduse korral ümber sõnastama (15. juuli 2021. aasta kohtuotsus *The Department for Communities in Northern Ireland*, C-709/20, EU:C:2021:602, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 112 Nagu nähtub eelotsusetaotlusest ja nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktides 46 ja 49, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus neljanda küsimusega selgitada, millise ulatusega on direktiivi 2016/680 artikli 4 lõike 1 punktides a–c, artikli 8 lõigetes 1 ja 2 ning artiklis 10 sätestatud nõuded.
- 113 Lisaks, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktides 46–48, tõdeb eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kuigi need sätted tunduvad nõudvat, et pädevatel ametiasutustel oleks kaalutlusruum biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumise vajalikkuse kindlakstegemisel ning nad põhjendaksid seda piisavalt, on põhikohtuasjas kohaldatavates õigusnormides ette nähtud politseis registreerimine kohustuslik kõigi isikute puhul, kellele on esitatud kahtlustus selliste tahtlike kuritegude toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel, ning kehtib põhikohtuasjas käsitletavas riigisisises õigusnormis nimetatud kolme kategooriasse kuuluvate biomeetriliste ja geneetiliste andmete suhtes, ilma et need õigusnormid nõuaksid, et oleks tuvastatud konkreetne vajadus koguda kõikidesse nendesse kategooriatesse kuuluvaid andmeid.
- 114 Sellest järeldub, et neljandat küsimust tuleb mõista nii, et sellega palutakse sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2016/680 artiklit 10 koostoimes direktiivi artikli 4 lõike 1 punktidega a–c ning artikli 8 lõigetega 1 ja 2 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisised õigusnormid, milles on ette nähtud biomeetriliste ja geneetiliste andmete süstemaatiline kogumine nende registreerimise eesmärgil iga isiku puhul, kellele on esitatud kahtlustus sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel, ilma et pädevale asutusele oleks ette nähtud kohustus kindlaks teha ja tõendada, et esiteks on andmete kogumine vajalik konkreetsete taotletavate eesmärkide saavutamiseks ja teiseks ei saa neid eesmärke saavutada, kui kogutakse ainult osa nendest andmetest.
- 115 Täpsemalt tuleb märkida, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused puudutavad direktiivi artiklis 10 sätestatud nõuet, mille kohaselt selles artiklis nimetatud andmete eriliikide töötlemine peab olema lubatud „üksnes siis, kui see on rangelt vajalik“.
- 116 Sellega seoses tuleb esimesena mainida, et nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktides 62 ja 63, on direktiivi 2016/680 artikkel 10 isikuandmete eriliikide, sh geneetiliste ja biomeetriliste andmete töötlemist reguleeriv erisäte. Nagu nähtub kohtupraktikast, on selle artikli eesmärk tagada tugevam kaitse sellise töötlemise eest, mis asjaomaste andmete erilise tundlikkuse ja

nende töötlemise konteksti tõttu võib nähtuvalt direktiivi põhjendusest 37 kaasa tuua suure ohu põhiõigustele ja -vabadustele, nagu õigus eraelu puutumatusele ja õigus isikuandmete kaitsele, mis on tagatud harta artiklitega 7 ja 8 (vt analoogia alusel 24. septembri 2019. aasta kohtuotsus GC jt (delikaatsetele andmetele viitavate linkide eemaldamine), C-136/17, EU:C:2019:773, punkt 44).

- 117 Teisena, nagu nähtub direktiivi 2016/680 artikli 10 sõnastusest endast, tuleb nõuet, mille kohaselt selliste andmete töötlemine on lubatud „üksnes siis, kui see on rangelt vajalik“, tõlgendada nii, et sellega määratletakse tundlike andmete töötlemise seaduslikkuse tugevdatud tingimused võrreldes nendega, mis tulenevad direktiivi artikli 4 lõike 1 punktidest b ja c ning artikli 8 lõikest 1, mis viitavad üksnes üldiselt direktiivi kohaldamisalasse kuuluvate andmete töötlemise „vajalikkusele“.
- 118 Ühelt poolt rõhutab määrsõna „üksnes“ kasutamine väljendi „kui see on rangelt vajalik“ ees, et isikuandmete eriliikide töötlemist direktiivi 2016/680 artikli 10 tähenduses saab pidada vajalikuks vaid piiratud arvul juhtudel. Teiselt poolt tähendab selliste andmete töötlemise „range“ vajalikkus, et seda vajalikkust tuleb hinnata eriti rangelt.
- 119 Prantsuse valitsuse viidatud asjaolu, et direktiivi 2016/680 artikli 10 teatavates keeleversioonides viitab see artikkel juhtudele, mil andmete töötlemine on „absoluutselt vajalik“, ei ole siinkohal määrav. Nimelt ei muuda see terminoloogiline erinevus nimetatud kriteeriumi laadi ega nõutavat nõudlikkuse taset, kuna nendes keeleversioonides on samuti kehtestatud tugevdatud tingimus tundlike andmete töötlemise lubamiseks ning see eeldab selle vajalikkuse rangemat hindamist kui juhul, kui töödeldavad andmed ei kuulu selle artikli kohaldamisalasse.
- 120 Lisaks, nagu märgib ka komisjon, ei olnud direktiivi aluseks olevas ettepanekus (COM(2012) 10 final) nõuet, mille kohaselt on direktiivi 2016/680 artikli 10 kohaldamisalasse kuuluvate andmete töötlemine lubatud üksnes juhul, kui see on rangelt vajalik, vaid liidu seadusandja lisas selle hiljem, soovides seega selgelt kehtestada andmete töötlemise vajalikkuse tugevdatud tingimuse, mis on kooskõlas selle artikli eesmärgiga pakkuda isikutele tugevamat kaitset tundlike andmete töötlemise eest.
- 121 Mis puudutab kolmandana selle nõude sisu, mille kohaselt tundlike andmete töötlemiseks võib loa anda „üksnes siis, kui see on rangelt vajalik“, siis tuleb märkida, et direktiivi 2016/680 artikli 10 spetsiifilised nõuded kujutavad endast direktiivi artiklites 4 ja 8 sätestatud põhimõtete konkreetset rakendamist, mis kehtib teatud kategooriatesse kuuluvate andmete suhtes, kusjuures neid põhimõtteid tuleb järgida direktiivi kohaldamisalasse kuuluvate andmete mis tahes töötlemise korral. Järelikult tuleb nende erinevate nõuete ulatus kindlaks määrata nende põhimõtete alusel.
- 122 Täpsemalt tuleb esiteks see, kas kahtlustuse saanud isikute biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumine nende registreerimise eesmärgil on direktiivi 2016/680 artikli 10 tähenduses „rangelt vajalik“, kindlaks teha lähtuvalt andmete kogumise eesmärkidest. Vastavalt direktiivi artikli 4 lõike 1 punktis b sätestatud eesmärgi piirangu põhimõttele peavad need eesmärgid olema „täpselt ja selgelt kindlaksmääratud ning õiguspärased“. Teiseks, kuigi nõue, et biomeetriliste ja geneetiliste andmete töötlemiseks võib loa anda „üksnes siis, kui see on rangelt vajalik“, vastab – nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktides 117–119 – teatud kategooriatesse kuuluvate andmete tugevama kaitse nõudele, kujutab see endast siiski artiklis 10 nimetatud andmekategooriatele võimalikult väheste andmete kogumise põhimõtte kohaldamist –

põhimõtte, mis on sätestatud direktiivi artikli 4 lõike 1 punktis c ja mille kohaselt peavad isikuandmed olema piisavad ja asjakohased ning piirduma sellega, mis on vajalik nende töötlemise eesmärkide seisukohast.

- 123 Lisaks tuleb direktiivi artikli 4 lõike 1 punkti a arvestades selle nõude ulatus kindlaks määrata ka direktiivi artikli 8 lõike 1 alusel, mille kohaselt peavad liikmesriigid ette nägema, et isikuandmete töötlemine on seaduslik ainult sel juhul ja niivõrd, kui see on vajalik pädeva asutuse poolt direktiivi artikli 1 lõikes 1 sätestatud eesmärkide kohase ülesande täitmiseks, ning artikli 8 lõike 2 alusel, mis nõuab, et direktiivi kohaldamisalasse kuuluvat isikuandmete töötlemist reguleerivas liikmesriigi õiguses täpsustatakse vähemalt isikuandmete töötlemise üldised eesmärgid, töödeldavad isikuandmed ja nende töötlemise konkreetsed eesmärgid.
- 124 Selles suhtes ei või biomeetriliste ja geneetiliste andmete töötlemise eesmärgid olla määratletud liiga üldises sõnastuses, vaid piisavalt täpselt ja konkreetselt selleks, et saaks hinnata, kas töötlemine on „rangelt vajalik“.
- 125 Lisaks eeldab tundlike andmete töötlemise „range vajalikkuse“ nõue selles kontekstis eriti ranget kontrolli võimalikult väheste andmete kogumise põhimõtte järgimise üle.
- 126 Sellega seoses tuleb esiteks meenutada, nagu nähtub direktiivi 2016/680 põhjendusest 26, et vajalikkuse nõue on täidetud siis, kui asjaomaste andmete töötlemisega taotletavat eesmärki ei ole mõistlikult võimalik sama tõhusalt saavutada muude vahenditega, mis riivaksid vähem andmesubjektide põhiõigusi, eelkõige õigust eraelu puutumatusele ja isikuandmete kaitsele, mis on tagatud harta artiklitega 7 ja 8 (vt selle kohta 1. augusti 2022. aasta kohtuotsus Vyrtausioji tarnybinės etikos komisija, C-184/20, EU:C:2022:601, punkt 85 ja seal viidatud kohtupraktika). Võttes eelkõige arvesse isikute tugevamat kaitset tundlike andmete töötlemisel, peab vastutav töötleja veenduma, et seda eesmärki ei ole võimalik saavutada selliste andmete kasutamisega, mis kuuluvad muudesse kategooriatesse kui need, mis on loetletud direktiivi 2016/680 artiklis 10.
- 127 Teiseks, arvestades märkimisväärsed ohte, mida kujutab tundlike andmete töötlemine andmesubjektide õigustele ja vabadustele, eelkõige pädevate asutuste ülesannete kontekstis direktiivi 2016/680 artikli 1 lõikes 1 sätestatud eesmärkidel, eeldab „range vajalikkuse“ nõue, et võetakse arvesse sellise töötlemise eesmärgi erilist tähtsust. Niisugust tähtsust võib hinnata muu hulgas lähtuvalt taotletava eesmärgi laadist endast, eelkõige sellest, et töötlemine teenib konkreetset eesmärki, mis on seotud teatud raskusastmega süütegude või avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude ennetamisega, selliste süütegude eest karistamisega või niisuguste ohtude eest kaitsmisega, ning pidades silmas töötlemise konkreetseid asjaolusid.
- 128 Eespool toodut arvestades tuleb asuda seisukohale, et riigisisised õigusnormid, milles on ette nähtud biomeetriliste ja geneetiliste andmete süstemaatiline kogumine iga isiku puhul, kellele on esitatud kahtlustus sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel, on üldjuhul vastuolus direktiivi 2016/680 artiklis 10 sätestatud nõudega, mille kohaselt selles artiklis nimetatud andmete eriliikide töötlemiseks võib loa anda „üksnes siis, kui see on rangelt vajalik“.
- 129 Sellised õigusnormid võivad nimelt kaasa tuua selle, et vahet tegemata ja üldiselt kogutakse enamiku selliste isikute biomeetrilisi ja geneetilisi andmeid, kellele on esitatud kahtlustus, kuna mõiste „tahtlik kuritegu, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel“ on eriti üldine ja seda võib kohaldada suurele hulgale kuritegudele, sõltumata nende laadist ja raskusest.

- 130 Vastab tõele, et niisugused õigusnormid piiravad biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumise kohaldamisala isikutega, kellele on esitatud kahtlustus kriminaalmenetluse uurimisstaadiumis, st isikutega, kelle puhul on tõsine alus arvata, et nad on toime pannud süüteo direktiivi 2016/680 artikli 6 punkti a tähenduses. Siiski ei saa pelka asjaolu, et isikule on esitatud kahtlustus sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel, pidada iseenesest asjaoluks, mis võimaldab eeldada, et tema biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumine on sellega taotletavate eesmärkide seisukohast rangelt vajalik, võttes arvesse põhiõiguste – eelkõige nendest tuleneva õiguse eraelu puutumatusele ja isikuandmete kaitsele, mis on tagatud harta artiklitega 7 ja 8 – riivet.
- 131 Seega võib esiteks, kuigi on tõsine alus arvata, et asjaomane isik on toime pannud kuriteo, mis annab alust talle kahtlustuse esitamiseks, mis eeldab, et juba on kogutud piisavalt tõendeid isiku kuriteos osalemise kohta, esineda juhtumeid, kus nii biomeetriliste andmete kui ka geneetiliste andmete kogumiseks ei ole pooleliolevas kriminaalmenetluses mingit konkreetset vajadust.
- 132 Teiseks saab tõenäosuse, et kahtlustuse saanud isiku biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumine on rangelt vajalik muudes menetlustes kui see, milles talle kahtlustus esitati, kindlaks teha ainult lähtuvalt kõigist asjakohastest teguritest, nagu eelkõige selle oletatava kuriteo laad ja raskus, mille toimepanemises isikule kahtlustus esitatakse, kuriteo konkreetsed asjaolud, kuriteo võimalik seos muude pooleliolevate menetlustega, asjaomase isiku varasem karistatus või isiklik profiil.
- 133 Neil asjaoludel peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas direktiivi 2016/680 artikli 10 tõhususe tagamiseks on võimalik riigisiseseid õigusnorme, milles on ette nähtud andmete sunniviisiline kogumine, tõlgendada nii, et need oleksid liidu õigusega kooskõlas. Täpsemalt peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas riigisisene õigus võimaldab hinnata seda, kas nii andmesubjekti biomeetriliste andmete kui ka geneetiliste andmete kogumine nende registreerimise eesmärgil on „rangelt vajalik“. Sellega seoses tuleks muu hulgas kontrollida, kas selle kuriteo laad ja raskus, milles andmesubjekti põhikohtuasja kriminaalmenetluses kahtlustatakse, või muud asjakohased tegurid, nagu on välja toodud käesoleva kohtuotsuse punktis 132, võivad kujutada endast asjaolusid, mis tõendavad sellist „ranget vajalikkust“. Lisaks tuleb veenduda, et ainuüksi rahvastikuregistri andmete kogumine, mis on politseis registreerimisel samuti ette nähtud, nagu Bulgaaria valitsus Euroopa Kohtu küsimusele antud kirjalikus vastuses kinnitas, ei võimalda taotletavaid eesmärke saavutada.
- 134 Juhul kui riigisisene õigus ei taga niisugust kontrolli biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumise meetme üle, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus tagama artikli 10 täieliku õigusliku toime, jättes rahuldamata politsei taotluse anda luba andmete sunniviisiliseks kogumiseks.
- 135 Kõigest eespool toodust tuleneb, et direktiivi 2016/680 artiklit 10 koostoimes direktiivi artikli 4 lõike 1 punktidega a–c ning artikli 8 lõigetega 1 ja 2 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisiseseid õigusnormid, milles on ette nähtud biomeetriliste ja geneetiliste andmete süstemaatiline kogumine nende registreerimise eesmärgil iga isiku puhul, kellele on esitatud kahtlustus sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel, ilma et pädevale asutusele oleks ette nähtud kohustus kontrollida ja tõendada, kas esiteks on andmete kogumine rangelt vajalik konkreetsete taotletavate eesmärkide saavutamiseks ja kas teiseks ei saa neid eesmärke saavutada meetmetega, mis riivaksid andmesubjektide õigusi ja vabadusi vähem.

Kohtukulud

- 136 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiivi (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK, artikli 10 punkti a tõlgendatuna lähtuvalt Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklist 52

tuleb tõlgendada nii, et

biomeetriliste ja geneetiliste andmete töötlemine politsei poolt uurimistegevuse tarbeks kuritegevuse vastu võitlemise ja avaliku korra tagamise eesmärgil on direktiivi artikli 10 punkti a tähenduses liikmesriigi õigusega lubatud, kui selle liikmesriigi õigus sisaldab andmete töötlemise jaoks loa andmiseks piisavalt selget ja täpset õiguslikku alust. Asjaolu, et niisugust õiguslikku alust sisaldav riigisisene õigusakt viitab muu hulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrusele (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus), mitte direktiivile 2016/680, ei sea iseenesest kahtluse alla sellise loa olemasolu, tingimusel, et kõikide kohaldatavate riigisiseste õigusnormide tõlgendusest nähtub piisavalt selgelt, täpselt ja üheselt mõistetavalt, et kõnealune biomeetriliste ja geneetiliste andmete töötlemine kuulub direktiivi, mitte määruse kohaldamisalasse.

2. Direktiivi 2016/680 artikli 6 punkti a ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikleid 47 ja 48

tuleb tõlgendada nii, et

nendega ei ole vastuolus riigisisised õigusnormid, milles on ette nähtud, et juhul, kui isik, kellele on esitatud kahtlustus sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel, keeldub tegemast vabatahtlikult koostööd oma biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumisel nende registreerimise eesmärgil, on pädeval kriminaalasju lahendaval kohtul kohustus anda luba nende andmete sunniviisiliseks kogumiseks, ilma et tal oleks pädevust hinnata, kas esineb tõsine alus arvata, et andmesubjekt on pannud toime kuriteo, mille toimepanemises on talle kahtlustus esitatud, tingimusel, et riigisisene õigus tagab hiljem tõhusa kohtuliku kontrolli kahtlustuse esitamise – millel põhineb luba andmeid koguda – tingimuste üle.

3. Direktiivi 2016/680 artiklit 10 koostoimes direktiivi artikli 4 lõike 1 punktidega a–c ning artikli 8 lõigetega 1 ja 2

tuleb tõlgendada nii, et

sellega on vastuolus riigisisised õigusnormid, milles on ette nähtud biomeetriliste ja geneetiliste andmete süstemaatiline kogumine nende registreerimise eesmärgil iga isiku puhul, kellele on esitatud kahtlustus sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel, ilma et pädevale asutusele oleks ette nähtud kohustus kontrollida ja tõendada, kas esiteks on andmete kogumine rangelt vajalik konkreetsete taotletavate eesmärkide saavutamiseks ja kas teiseks ei saa neid eesmäärke saavutada meetmetega, mis riivaksid andmesubjektide õigusi ja vabadusi vähem.

Allkirjad